

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૨૨/૨૦૧૨

સાથે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૪૧/૨૦૧૪

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રીમતી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એ. એસ. સુપેહિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું તેમના સ્વામી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	

૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
---	---	--

=====

કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈ વસાવા

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

દેખાવ:

શ્રી અર્પિત એ. કાપડિયા, અપીલકર્તા માટે વકીલ

શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી, એડીડીએલ. જવાબદાર માટે જાહેર વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એ. એસ. સુપેહિયા

તારીખ: ૧૬/૦૩/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી હર્ષા દેવાણી)

૧. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૪ હેઠળ આ અપીલ દ્વારા, અપીલકર્તાઓ (દોષિતો) એ ૨૦૧૦ના સેશન્સ કેસ નં.૩૪ માં વિદ્વત એડિશનલ સેશન્સ જજ, આનંદ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને તારીખ ૨૦.૮.૨૦૧૨ ની સજાને પડકાર્યો છે, જેમાં આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને આજીવન કેદની સજા તેમજ રૂ. ૧,૦૦૦/- નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો છે અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં, છ મહિનાના સમયગાળા માટે વધુ સરળ કેદની સજા ભોગવવી પડશે.અપીલકર્તાઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૬૪ હેઠળ ગુના માટે પણ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને દસ વર્ષની સખત કેદ અને રૂ. ૧,૦૦૦/- નો દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા બદલ છ મહિનાની વધુ સરળ કેદની સજા ફટકારવામાં આવી છે.અપીલકર્તાઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળ ગુના માટે વધુ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને ત્રણ વર્ષની સખત કેદ અને રૂ.૫૦૦ ના દંડની સજા ફટકારવામાં આવી છે-અને દંડની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળતા માટે, વધુ સરળ કેદની સજા ભોગવવા માટે ત્રણ મહિનાનો સમયગાળો.ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦ બી હેઠળ ગુનાના સંદર્ભમાં કોઈ અલગ સજા આપવામાં આવી નથી.તમામ સજાઓ એક સાથે ચલાવવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

૨. આરોપી સામેનો આરોપ એ છે કે બંને આરોપીઓએ એકબીજા સાથે સાંઠગાંઠ કરીને કાવતરું ઘડ્યું/પૂર્વ-આયોજિત કાવતરાની તૈયારી કરી અને બંને આરોપીઓએ સાંજે વાહન લૂંટવાના ઈરાદાથી ખેડા ખાતેની સિવિલ હોસ્પિટલ નજીક રતનપુર તાલુકા માતરના રહેવાસી નિતેશમિયા ઉર્ફે સલીમમિયા ભીખુમિયા શેખને મળ્યા અને તેમને કહ્યું કે તેઓ તેના કબજામાં આવેલી બોલેરો જીપમાં પાવાગઢ જવા માંગે છે, જેની નોંધણી આઈડી ૨ છે અને ભાડાની કિંમત ૨૭૦૦ રૂપિયા નક્કી કર્યા પછી તેને ત્યાં બેસાડી દીધા. ત્યાંથી અને કરમસદ નજીક જતા રસ્તામાં બંને આરોપીઓએ ભેગા થઈને નીતેશમિયા ઉર્ફે સલીમમિયા ભીખુમિયા શેખ નામના બોલેરોના ડ્રાઈવરનું દોરી વડે ગળું દબાવી દીધું હતું અને તેનું મોત નીપજાવી દીધું હતું અને પુરાવાનો નાશ કરવાના હેતુથી મૃતદેહને પેટલાદ તાલુકાના અડી ગામના ગોચરની હદમાં ફેંકી દીધો હતો અને ઉપરોક્ત બોલેરો વાહન લઈને ભાગી ગયા હતા અને વડોદરાના દશરથ ગામ નજીક હાઈવે પર તાપી હોટેલ પાસે વાહનને લાવારહિત છોડી ફરાર થઈ ગયા હતા.તદનુસાર, આરોપીઓ પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨,૨૦૧,૩૬૪ અને ૧૨૦ બી હેઠળ સજા પામેલા ગુનાઓનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૩. ફરિયાદી પક્ષનો કેસ એ છે કે અડી ગ્રામ પંચાયતના સરપંચ રમાભાઈ જાદવે પંચાયતના લેટર પેડ પર પ્રથમ માહિતી આપનાર એસ. એલ. પટેલિયા, પી. એસ. ઓ., મહેલવ પોલીસ સ્ટેશનને એક પત્ર લખ્યો હતો જેમાં તેમને જાણ

કરવામાં આવી હતી કે એક વ્યક્તિનો મૃતદેહ અડી ગામના ગોચરમાં પડેલો છે.અડી ગામના ગોચરોનું નિરીક્ષણ કર્યા પછી, સફેદ અન્ડરશર્ટ અને કાળી પેન્ટ પહેરેલા લગભગ ૨૫ થી ૩૦ વર્ષની વયના પુરુષ વ્યક્તિનો મૃતદેહ મળી આવ્યો હતો.તેના બંને હાથ દોરીથી બાંધેલા હતા અને તેના ગળા પર દોરી સાથે ગળું દબાવી દેવાના નિશાન હતા.તેના ચહેરાના ડાબા ગાલ પર ઈજાઓ થઈ હતી.તેથી, એવું લાગતું હતું કે આ અજ્ઞાત મૃતક વ્યક્તિનું ગળું દબાવીને હત્યા કરવામાં આવી હતી, અને પુરાવાનો નાશ કરવાના હેતુથી, મૃતદેહને અડી ગામના ગોચરમાં ફેંકી દેવામાં આવ્યો હતો.તે અસરનો પ્રથમ માહિતી અહેવાલ શ્રી પી. એસ. આઈ. પટેલિયા દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો, જે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૫ અને ૨૦૧ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવા બદલ મહેલવ પોલીસ સ્ટેશન ૧ સીઆર નં.૪૩/૨૦૦૮ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો.તપાસ શ્રી પટેલિયાને સોંપવામાં આવ્યા પછી, મૃતદેહની તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને તેનું પોસ્ટમોર્ટમ કરવા માટે પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા.પંચોની હાજરીમાં ગુનાના દ્રશ્યનો પંચનામા દોરવામાં આવ્યો હતો.પંચનામા હેઠળ મૃતદેહ પરના કપડાં તેમજ અન્ય વસ્તુઓ જપ્ત કરવામાં આવી હતી.ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરીને જાણ કરવામાં આવી હતી અને નિયંત્રિત માટી અને લોહીથી ખરડાયેલી માટીના નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા.તપાસ દરમિયાન જાણવા મળ્યું કે મૃતકનો મોબાઈલ ફોન ગાયબ હતો અને તેના આધારે તપાસ દરમિયાન આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.વધુ તપાસ પછી, આરોપી

સોમાભાઈ ઉર્ફે ઘનશ્યામભાઈ અને કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈની ૩.૧૧.૨૦૦૯ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને પંચોની હાજરીમાં તે સંબંધમાં પંચનામા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા.વધુ તપાસ દરમિયાન, એવું બહાર આવ્યું હતું કે બંને આરોપીઓએ વાહનને લૂંટવાના હેતુથી, ૧૯.૧૦.૨૦૦૯ પર રતનપુરના રહેવાસી મૃતક નિતેશમિયા ઉર્ફે સલીમમિયા ભીખુમિયા શેખ પાસેથી રૂ.૭૦૦/- રૂપિયામાં બોલેરો જીપ ભાડે લીધી હતી અને રસ્તામાં, કરમસદ નજીક, તેઓએ મૃતકનું ગળું દબાવીને હત્યા કરી હતી અને મૃતદેહને પેટલાદ તાલુકાના અડી ગામના ગોચરમાં ફેંકી દીધો હતો અને પછી વડોદરાના દશરથ ગામ ધોરીમાર્ગ પર જીપને લાવારહિત છોડી ભાગી ગયા હતા.એવું જણાય છે કે બંને આરોપીઓએ વાહન સાથે વાહનના ચાલકનું અપહરણ કરવાનું અને તેને મારી નાખવાનું અને વાહનને લૂંટવાનું કાવતરું ઘડ્યું હતું, તેથી ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૬૪ અને ૧૨૦ બી હેઠળ આરોપ ઉમેરવામાં આવ્યો અને એક અહેવાલ પેટલાડ કોર્ટમાં કરવામાં આવ્યો.તપાસના સમાપન પર, આરોપી સામે પૂરતા પુરાવા મળ્યા હોવાથી, તપાસ અધિકારીએ વિદ્વાન ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, પેટલાડની અદાલતમાં આરોપપત્ર રજૂ કર્યું હતું, જે ૨૦૧૦ના ક્રિમિનલ કેસ નં.૩૦ તરીકે નોંધવામાં આવ્યું હતું.આ કેસ ફક્ત સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા જ ચલાવવામાં આવતો હોવાથી, તે આનંદ ખાતેની સેશન્સ કોર્ટમાં પ્રતિબદ્ધ બન્યો, જ્યાં તે ૨૦૧૦ના સેશન્સ કેસ નં.૩૪ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો.

૪. અહીં ઉપર જણાવ્યા મુજબ આરોપી સામે આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો.આરોપીએ દોષિત ન હોવાનો દાવો કર્યો હતો અને દાવો કર્યો હતો કે તેના પર કેસ ચાલી રહ્યો છે.

૫. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ, ફરિયાદી પક્ષે કુલ ૨૪ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી અને રેકૉર્ડ પર દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા.ટ્રાયલ કોર્ટે, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની પ્રશંસા કર્યા પછી અને હરીફની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, જાણવા મળ્યું કે ફરિયાદી પક્ષે આરોપી સામે યોગ્ય રીતે આરોપ સ્થાપિત કર્યો હતો અને દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને તેમને ઉપર ઉલ્લેખિત સજા ફટકારી હતી.

૬. ૨૦૧૨ની ક્રિમિનલ અપીલ નં.૧૭૨૨ માં અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી અર્પિત કાપડિયાએ રજૂઆત કરી હતી કે સમગ્ર કેસ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે.ગુનાની તપાસ કરનાર તપાસ અધિકારીનું અવસાન થયું છે અને તેથી, સુનાવણી દરમિયાન સાક્ષી તરીકે તેમની તપાસ થઈ શકી નથી.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રથમ અને અગ્રણી, વર્તમાન કેસમાં કોઈ હેતુ સ્થાપિત થયો નથી.એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે આરોપી વાહનની ચોરી કરવા માંગતો હતો; જો કે, કોઈ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા નથી કે કોઈ પણ આરોપી વાહન ચલાવી શકે છે.વધુમાં, વાહનને રસ્તાની બાજુમાં છોડી દેવામાં આવ્યું છે અને તેથી, આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે ગુનો કરવાનો હેતુ

વાહનની ચોરી કરવાનો હતો, કારણ કે, જો અપીલકર્તાઓ વાહનની ચોરી કરવા માંગતા હોય, તો તેને રસ્તાની બાજુમાં છોડી દેવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો.

૬.૧ પોતાની દલીલોને મજબૂત કરવા માટે, વિદ્વાન વકીલે **ઋષિપાલ વિરુદ્ધ ઉત્તરાખંડ રાજ્ય**, (૨૦૧૩) ૧૨ એસ. સી. સી. ૫૫૧ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં રાજ્ય વતી એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે તેમાં અપીલકર્તાએ મૃતકની હત્યા કરીને તેને મુક્ત કર્યો હતો કારણ કે તે ફરિયાદીએ તેને આપેલી કાર છીનવી લેવાનો ઈરાદો ધરાવતો હતો. અદાલત આવી દલીલથી પ્રભાવિત નહોતી થઈ અને તેનો મત હતો કે જો કથિત હત્યા પાછળનો હેતુ કોઈક રીતે કાર લઈ જવાનો હતો, તો તેમાં અપીલકર્તા માટે મૃતકને મારી નાખવાની જરૂર નહોતી કારણ કે કારને શારીરિક નુકસાન કર્યા વિના પણ લઈ જઈ શકાય છે. અદાલતે એવું માન્યું હતું કે, તે એકદમ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે ઘટનાના પ્રત્યક્ષદર્શીઓના અહેવાલના આધારે કેસોમાં હેતુની મોટી ભૂમિકા નથી, પરંતુ તે એવા કિસ્સાઓમાં મહત્વ ધારણ કરે છે જે સંપૂર્ણપણે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધાર રાખે છે.

૬.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે બંને આરોપીઓને મૃતક સાથે સાથે જોવામાં આવ્યા છે અને ફરિયાદી પક્ષે રજૂ કરેલા પુરાવા નક્કર અને વિશ્વસનીય નથી તે સ્થાપિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ નિર્ણાયક પુરાવા

નથી. **નિઝામ અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય**, (૨૦૧૬) ૧ એસ. સી. સી. પપ૦ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આ દરખાસ્ત માટે આપવામાં આવ્યો હતો કે જો ફરિયાદી પક્ષ હેતુસર પોતાનો કેસ સાબિત કરી શકશે, તો તે ફરિયાદી પક્ષને ખાતરી આપતો પુરાવો હશે. અદાલતે એવું માન્યું હતું કે નિઃશંકપણે, "છેલ્લું જોયું સિદ્ધાંત" એ સંજોગોની સાંકળમાં એક મહત્વપૂર્ણ કડી છે જે અમુક નિશ્ચિતતા સાથે આરોપીના અપરાધ તરફ નિર્દેશ કરશે. "લાસ્ટ સીન થિયરી" અદાલતને મૃતકના મૃત્યુના કારણ અંગે વાજબી સમજૂતી આપવા માટે આરોપી અને આરોપી પર સાબિતીનો બોજ ખસેડવા માટે કહે છે. સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે દોષિત ઠેરવવાનો આધાર માત્ર "છેલ્લું જોયેલા સિદ્ધાંત" પર રાખવો તે સમજદારીભર્યું નથી. "છેલ્લું જોવાયેલો સિદ્ધાંત" ફરિયાદી પક્ષના કેસને તેની સંપૂર્ણતામાં ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ થવો જોઈએ અને તે સંજોગો ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ થવો જોઈએ જે અગાઉના અને છેલ્લે જોવાયેલા હોવાના મુદ્દાને અનુસરે છે. **મધુ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય**, (૨૦૧૨) ૨ એસ. સી. સી. ૩૯૯ના કેસમાં પણ રિલાયન્સને સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવ્યું હતું.

૬.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ કેસમાં આરોપીઓને ઓળખવા માટે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ યોજવામાં આવી હતી; જો કે, આવી ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ ઘણી નબળાઈઓથી ઘેરાયેલી છે, એટલે કે,

આરોપીઓને ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ પહેલા પોલીસ દ્વારા સાક્ષીઓને બતાવવામાં આવ્યા હતા, અને પંચાઓએ ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડને ટેકો આપ્યો નથી; ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન કાયદા અનુસાર હાથ ધરવામાં આવ્યું નથી કારણ કે આરોપીઓની ઉંમર ૨૫ થી ૩૦ વર્ષની વચ્ચે હતી, ડમી વ્યક્તિઓ ૨૧ થી ૫૧ વર્ષની વચ્ચેની જુદી જુદી ઉંમરના હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તેથી, યોગ્ય પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ હાથ ધરવામાં આવી નથી.

૬.૪ તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલે **એન. જે. સૂરજ વિરુદ્ધ પોલીસ નિરીક્ષક, (૨૦૦૪) ૧૧ એસ. સી. સી. ૩૪૬** દ્વારા રજૂ કરાયેલા રાજ્યના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે તેમાં અપીલકર્તાને પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો જ્યાં સાક્ષીઓએ અપીલકર્તાની ઓળખ કરી હોવાનું કહેવાયું હતું, પરંતુ તેમના પુરાવામાં તેઓએ સ્વીકાર્યું હતું કે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ યોજતા પહેલા આરોપીનો ફોટો તેમને બતાવવામાં આવ્યો હતો. સાક્ષીઓને આરોપીનો ફોટો બતાવવામાં આવ્યો હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડમાં તેમની ઓળખ અર્થહીન બની જાય છે અને તેના પર કોઈ આધાર રાખી શકાતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેણે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ પહેલા આરોપીને જોયો હતો, અને તેથી, આવી ઓળખ પર કોઈ આધાર રાખી શકાય નહીં. **વિજયન વિરુદ્ધ**

કેરળ રાજ્ય, (૧૯૯૯) ૩ એસ. સી. સી. ૫૪ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર પણ રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેમાં કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડમાં કહેવાતી ઓળખને સેશન્સ જજ દ્વારા યોગ્ય રીતે નકારી કાઢવામાં આવી હતી કારણ કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ હાથ ધરવામાં આવી હતી તે તારીખ સુધીમાં, માત્ર આરોપીનો ફોટો જ પીડબ્લ્યુ ૩ ને બતાવવામાં આવ્યો ન હતો અને તમામ સંભાવનાઓમાં પીડબ્લ્યુ ૯ ને બતાવવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ, પરંતુ તમામ સ્થાનિક અખબારોમાં પણ ફોટોગ્રાફ પહેલેથી જ છાપવામાં આવ્યો હતો. અદાલતનો મત હતો કે આવા સંજોગોમાં, સેશન્સ જજ યોગ્ય નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા કે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ એક પ્રહસન સિવાય બીજું કંઈ નથી અને તેના પર વિશ્વાસ કરી શકાતો નથી.

ક.પ રવિન્દ્ર ઉર્ફે રવિ બંસી ગૌહર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્યો (૧૯૯૮) ૬ એસ. સી. સી. ૬૦૯ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ આ દરખાસ્ત માટે કરવામાં આવ્યો હતો કે ઓળખ પેરેડ તપાસના તબક્કા સાથે સંબંધિત છે અને જો તપાસ યોગ્ય દિશામાં આગળ વધી રહી છે તો તેઓ તપાસ અધિકારીને ખાતરી આપવા માટે સામગ્રી પૂરી પાડે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આ ઓળખ પેરેડ દ્વારા જ તપાસ એજન્સીએ એ નક્કી કરવું જરૂરી છે કે જે વ્યક્તિઓએ ગુનો કર્યો હોવાની તેમને શંકા છે તે વાસ્તવિક ગુનેગારો છે કે કેમ—અને શંકાસ્પદો અથવા તેમના ફોટોગ્રાફ્સ બતાવીને નહીં. ઓળખ પેરેડનો એવો હેતુ હોવાથી,

તપાસ એજન્સીએ ટીઆઈ પેરેડમાં મૂકવાનો ઇરાદો ધરાવતા શંકાસ્પદોના ફોટોગ્રાફ્સ બતાવીને તેને હાસ્યાસ્પદ બનાવ્યું હતું.જો ખરેખર તપાસ એજન્સીને સંતોષ થયો હોત કે સાક્ષીઓ તેમાં અપીલકર્તાઓને પહેલાથી જાણતા હતા અને હકીકતમાં તેઓ ઉપદ્રવીઓમાં સામેલ હતા, તો તેમની ઓળખ માટે તેમના સંબંધમાં ટીઆઈ પેરેડ યોજવાનો પ્રશ્ન ઊભો ન થઈ શક્યો હોત.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ઓળખ પેરેડનું મૂલ્ય નક્કી કરવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ પરિબળ એ છે કે ઓળખ કરનારા સાક્ષીઓ સામે તેમને પકડવા માટે જવાબદાર લોકો દ્વારા લેવામાં આવેલી સાવચેતીની અસરકારકતા છે, જેમને અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે પેરેડ કરવામાં આવે તે પહેલાં તેમના દ્વારા ઓળખી શકાય તેવી વ્યક્તિઓને જોવાની તક મળે છે અને તપાસ અધિકારી દ્વારા ઓળખ કરનારા સાક્ષીઓને અન્ય અયોગ્ય સહાય અથવા સહાય પૂરી પાડવામાં આવે છે જેથી સંબંધિત આરોપીઓની ઓળખ સરળ બને.અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે ઉપરોક્ત કેસની હકીકતોમાં, તેમાંના અપીલકર્તાઓ અને અન્ય આરોપીઓના ફોટોગ્રાફ્સ ટીઆઈ પેરેડ પહેલાં જ બતાવવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ તેમને તપાસ એજન્સીના લોકઅપમાં રાખવામાં આવ્યા હતા, જેનાથી ઓળખી કાઢનારા સાક્ષીઓને વ્યક્તિઓની ઓળખ કરવાની પૂરતી તક મળી હતી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત નિર્ણય વર્તમાન કેસની હકીકતોને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડશે.

૬.૬ ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ સંજય ઠક્રાન અને અન્ય (૨૦૦૭) ૩ એસ. સી. સી.

ઔપપના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે ઓળખ પરેડ યોજવાની રીતમાં કેટલીક અનિયમિતતાઓ શોધી કાઢી હતી.એ-૧ અને એ-૨ ને છ ડમી સાથે એક જ ઓળખ પરેડમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા, જે બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી ક્રિમિનલ મેન્યુઅલના પેરા ૧૬ (૨) (એચ) ની વિરુદ્ધ હતી, જેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે, "જો બે શંકાસ્પદ દેખાવમાં સમાન ન હોય અથવા જ્યાં બેથી વધુ શંકાસ્પદ હોય, તો દરેક પરેડમાં અલગ-અલગ વ્યક્તિનો ઉપયોગ કરીને અલગ પરેડ યોજવી જોઈએ." એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, ઉપરોક્ત જોગવાઈને સંપૂર્ણ મંજૂરી આપવામાં આવી છે અને દેખાવમાં સમાન ન હોય તેવા બંને આરોપીઓના સંદર્ભમાં એક સામાન્ય પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ યોજવામાં આવી છે.**રાજેશ ગોવિંદ જાગેશા વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૧૯૯૯) ૮ એસ. સી. સી. ૪૨૮**ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આ દરખાસ્ત માટે આપવામાં આવ્યો હતો કે, જો કોઈ વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાનો આરોપ હોય અને સાક્ષીઓને અગાઉથી ખબર ન હોય, તો તપાસ એજન્સી દ્વારા ઓળખ પરેડ યોજવી ફરજિયાત છે, જેથી સાક્ષીઓ કથિત રીતે ગુનો કરનાર વ્યક્તિને ઓળખી શકે.પરીક્ષણની ઓળખને સમર્થન માટે વિવેકનો સલામત નિયમ માનવામાં આવે છે.ઓળખની કાર્યવાહી હાથ ધરવી એ નક્કર પુરાવા ન હોઈ શકે, તેમ છતાં આવી કાર્યવાહીનો ઉપયોગ ગુના માટે અદાલતમાં લાવવામાં આવેલી વ્યક્તિની

સંડોવણીને માનવા કે ન માનવા માટે સમર્થન હેતુઓ માટે થાય છે.તેથી, ઓળખ પેરેડ કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ અનુસાર અને ઝડપથી યોજવી જોઈએ.વિલંબ, જો કોઈ હોય તો, ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સંતોષકારક રીતે સમજાવવો પડશે.

૬.૭ સુનીલ રાય ઉર્ફે પૌયા અને અન્યો વિરુદ્ધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ, ચંદીગઢ (૨૦૧૧) ૧૨ એસ. સી. સી. ૨૫૮ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે સુનીલ રાયના લોહીનો નમૂનો લેવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને તે જાણીતું નથી કે તેનું બ્લડ ગ્રુપ શું છે.વધુમાં, જેકેટ ખુલ્લી જગ્યામાં ઊભેલી રિક્ષામાંથી મળી આવ્યું હતું જ્યાં તે કોઈપણ માટે સુલભ હતું.ઉપરોક્ત સંજોગોમાં, લોહીથી ખરડાયેલા જાકીટની પુનઃપ્રાપ્તિ, તેના પોતાના પર, એક એવી પરિસ્થિતિ છે જે હત્યા માટે અપીલકર્તાઓની સજાનો બોજ સહન કરવા માટે ખૂબ નાજુક છે.તેવી જ રીતે, હકીકત એ છે કે સુનીલ રાયે તેના પૈસા અને કપડાંની ચોરી કરાવી હતી અને તે માનતો હતો કે દિલી રામે ચોરી કરી હતી, સામાન્ય રીતે, દિલી રામને મારવા માટે તેના માટે પૂરતો હેતુ હોવાનું કહી શકાય નહીં. કોઈ પણ સંજોગોમાં, એકલા હેતુ ભાગ્યે જ પ્રતીતિ માટેનો આધાર બની શકે છે.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર, આરોપી સામે કેટલીક શંકા હોઈ શકે છે, પરંતુ ઘણીવાર કહેવામાં આવે છે તેમ, શંકા, ગમે તેટલી મજબૂત હોય, તે સાબિતીનું

સ્થાન ન લઈ શકે.તેથી, અદાલતે શોધી કાઢ્યું અને ઠરાવ્યું કે તેમાં અપીલકર્તાઓની સજા સંપૂર્ણપણે અપૂરતા પુરાવા પર આધારિત છે અને તે સંપૂર્ણપણે બિનટકાઉ છે.તે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, લોહીના જૂથને ચકાસવા માટે આરોપીના લોહીનો નમૂનો લેવામાં આવ્યો ન હતો.વધુમાં, અપીલકર્તાઓની સજા મુખ્યત્વે શંકાના આધારે અપૂરતા પુરાવા પર આધારિત છે.

૬.૮ સુરેન્દ્ર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, (૨૦૧૧) ૧૫ એસ. સી. સી. ૭૮૧
કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે અપીલકર્તાઓની ૧૧.૧.૨૦૦૧ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ બે-ત્રણ દિવસ પછી વસૂલાત કરવામાં આવી હતી, પરંતુ લેખો ૧૯.૩.૨૦૦૧ પર પ્રયોગશાળામાં મોકલવામાં આવ્યા હતા.અદાલતનો અભિપ્રાય હતો કે અન્યથા પણ, છેલ્લું જોયું હોવાના પુરાવા અસ્વીકાર્ય હોવાથી, જાતે વસૂલાતથી કોઈ ફરક પડશે નહીં.વધુમાં, જો આરોપી દ્વારા ખોટી અરજી કરવામાં આવી હોય કે જે પોતે જ તેમની દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નહીં હોય અને ફરિયાદી પક્ષની વાર્તા પોતે જ સ્પષ્ટ નબળાઈઓથી પીડાય છે, તો પણ ફરિયાદી પક્ષની કેસમાં નબળાઈઓ ખોટી દલીલ દ્વારા ભરી શકાતી નથી.**પ્રકાશ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૧૪) ૧૨ એસ. સી. સી. ૧૩૩**

કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય ટાંકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે આ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૪૦. બીજું અસંમત નિવેદન એ હતું કે શિવન્નાએ જણાવ્યું હતું કે પોલીસે પ્રકાશના કપડાં ટેબલ પર રાખ્યા હતા.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે લોહીથી રંગાયેલા કપડાં પોલીસ દ્વારા પહેલેથી જ જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને ટેબલ પર રાખવામાં આવ્યા હતા.અમને ખાતરી નથી કે શિવન્નાએ આપેલું વાસ્તવિક નિવેદન અનુવાદમાં ખોવાઈ ગયું છે કે નહીં.

૪૧. કોઈ પણ સંજોગોમાં, પ્રકાશના લોહીથી રંગાયેલા કપડાંની વસૂલાત કાર્યવાહીના કેસને આગળ વધારતી નથી.કારણ એ છે કે ફરિયાદી પક્ષે આ રીતે જે સાબિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો તે એ છે કે ગંગમ્માનું બ્લડ ગ્રુપ એબી હતું અને પ્રકાશના જપ્ત કરેલા કપડાં પરના લોહીના ડાઘા પણ બ્લડ ગ્રુપ એબીના છે. અમારા મતે, આ કોઈ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતું નથી કે પ્રકાશના કપડાં પર લોહીના ડાઘા ગંગમ્માના લોહીના હતા.એવા લાખો લોકો છે જેમના લોહીનું જૂથ એબી છે અને તે તદ્દન શક્ય છે કે પ્રકાશને પણ લોહીનું જૂથ એબી હતું. આ સંદર્ભમાં એ ઉલ્લેખ કરવો મહત્વપૂર્ણ છે કે પ્રકાશ પાસેથી લોહીનો નમૂનો લેવામાં

આવ્યો હતો અને તેને તપાસ માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો.ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરી [આંક પી-૨૭] પાસેથી પ્રાપ્ત અહેવાલની અસર એ હતી કે લોહીનો નમૂનો વિઘટિત થઈ ગયો હતો અને તેથી તેનું મૂળ અને જૂથ નક્કી કરી શકાયું ન હતું.તેથી, શક્ય છે કે પ્રકાશના કપડાં પરના લોહીના ડાઘા તેના પોતાના લોહીના ડાઘા હતા અને તેનું લોહીનું જૂથ પણ એવી હતું.

૬.૯ શ્રીરામપુરમ પોલીસ સ્ટેશન અને અન્ય (૨૦૧૨) ૪ એસ. સી. સી. ૭૨૨ દ્વારા ગોવિંદરાજુ ઉર્ફે ગોવિંદા વિરુદ્ધ રાજ્યના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેમાં કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે તેમાં કરવામાં આવેલી વસૂલાત પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૨૭ની જોગવાઈઓને અનુરૂપ નથી.મેમોમાં તેમના ખુલાસાના નિવેદનો પર આરોપીઓની સહીઓ નહોતી.પ્રથમ, હથિયારોની વસૂલાતમાં આ એક ખામી હતી અને બીજું, તમામ પુનઃપ્રાપ્તિ સાક્ષીઓ પ્રતિકૂળ બની ગયા હતા, આમ ઉપરોક્ત વસૂલાતમાં ગંભીર શંકા ઊભી થઈ હતી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત નિર્ણય વર્તમાન કેસની હકીકતોને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડશે.

૬.૧૦ રિલાયન્સને એમ. પી. વિ. સ્ટેટના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર પણ મૂકવામાં આવ્યું હતું.ફૂપરામ, (૨૦૦૩) ૧૨ એસ. સી. સી. ૬૭૫, એ દરખાસ્ત

માટે કે જ્યાં સાક્ષીઓના પુરાવા સ્વીકાર્ય ન હોય ત્યાં જાતે વસૂલાત કાર્યવાહીના કેસને આગળ નહીં લઈ જાય.

૬.૧૧ મુસ્તકીમ ઉર્ફે સિરાજુદ્દીન વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, (૨૦૧૧) ૧૧ એસ.

સી. સી. ૭૨૪ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે મૃતકના કપડાં પર મળેલું એબી રક્ત જૂથ પોતે જ અપીલકર્તાનો દોષ સ્થાપિત કરતું નથી, સિવાય કે તે તેમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા મૃતકની હત્યા સાથે જોડાયેલું હોય. ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા કોઈ પણ સાક્ષી આ હકીકતને સ્થાપિત કરી શક્યા ન હતા. મુસ્તકીમના કહેવા પર મળી આવેલી તલવાર પર મળેલું લોહી પરીક્ષણ માટે પૂરતું ન હતું કારણ કે તે પહેલેથી જ વિખેરાઈ ગયું હતું. અદાલતનો મત હતો કે કોઈપણ રીતે, પછીના ફકરામાં વિસ્તૃત કારણોને લીધે, મૃતક પર મળેલા લોહીના નિશાન મળી આવેલા હથિયારો પર મળેલા લોહીના નિશાન સાથે મેળ ખાય છે તે હકીકત હકીકતમાં તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકતી નથી કે હત્યામાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૬.૧૨ એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદી પક્ષ ગુનો કરવા પાછળનો હેતુ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે અને આરોપી સામેના કેસને વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે. તે મુજબ, વિનંતી કરવામાં

આવી હતી કે દોષિત ઠેરવવાના અને સજાના ચુકાદા અને આદેશને રદ કરવામાં આવે અને તેને રદ કરવામાં આવે અને આરોપીઓને મુક્ત કરવામાં આવે.

૭. ૨૦૧૪ની ક્રિમિનલ અપીલ નં.૧૨૪૧ માં અપીલકર્તાની વકીલ સુશ્રી રેખા કાપડિયાએ શ્રી અર્પિત કાપડિયા દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલો સ્વીકારી હતી.

૮. અપીલનો ઉગ્ર વિરોધ કરતા, વિદ્વાન સરકારી વકીલ શ્રી મિતેશ અમીને રજૂઆત કરી હતી કે તપાસ દરમિયાન ફરિયાદી પક્ષનો કેસ, જેમ કે અરડી ગામના સરપંચે ૨૦.૧૦.૨૦૦૯ પર મૃતદેહ મળી આવ્યાનો અહેવાલ આપ્યો હતો, જેના પગલે પોલીસે નં.૯/૨૦૦૯ ધરાવતો આકસ્મિક મૃત્યુનો કેસ નોંધ્યો હતો.પંચનામાની તપાસ તેમજ અપરાધ પંચનામાનું દ્રશ્ય તે જ દિવસે દોરવામાં આવ્યું હતું.માટીના નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવ્યા અને એફ. એસ. એલ. અહેવાલ દર્શાવે છે કે લોહીનું જૂથ મૃતકનું હતું.તે જ દિવસે, મૃતદેહ પર મળી આવેલા મૃતકના કપડાં પોસ્ટમોર્ટમ કર્યા બાદ મળી આવ્યા હતા.તમામ ચાર વસ્તુઓમાં પેન્ટ તેમજ અન્ડરશર્ટ અને દોરીના બે ટુકડા એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા અને વૈજ્ઞાનિક તપાસ દરમિયાન, તમામ ચાર વસ્તુઓ "બી" જૂથના લોહીથી રંગાયેલી હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.આ સંબંધમાં ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરીના અહેવાલ તરફ કોર્ટનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું.

૮.૧ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે મૃતદેહની શબપરીક્ષા કરવામાં આવી હતી અને આકસ્મિક મૃત્યુની તપાસ પૂર્ણ થઈ હતી, ત્યારે જાણવા મળ્યું હતું કે તે અકસ્માતનો કેસ ન હતો, પરંતુ હત્યાના મૃત્યુનો કેસ હતો.તેથી, લગભગ ૫:૪૫ વાગ્યે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો અને તારીખ ૨૦.૧૦.૨૦૦૯ પર સાંજે.ત્યાં સુધી કોઈ શંકાસ્પદ જણાયું ન હતું. ૨૨.૧૦.૨૦૦૯, પીડબલ્યુ-૧૪ પર ઉર્મિલાભહેન જશભાઈ પટેલે ખેડા ટાઉન પોલીસ સ્ટેશનને જાણ કરી હતી કે ડ્રાઈવર સાથે તેમનું મોટર વાહન બોલેરો ગુમ છે અને આ માહિતી ૧ વાગ્યે જનવાજોગ નં.૧૧૯/૨૦૦૯ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી:૪૫ બપોર પછી.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે ૨૩.૧૦.૨૦૦૯ પર મૃતકના સંબંધી, એટલે કે., તેમના સાળા લિયાકતખાન અમિરખાન પઠાણ (પીડબલ્યુ-૧૨) એ એસએસજી હોસ્પિટલના ઠંડા ઓરડામાં મૃતદેહની ઓળખ કરી હતી અને પ્રથમ વખત મૃતકની ઓળખ થઈ હતી.એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે તે ૪ દિવસે એટલે કે ૨૩.૧૦.૨૦૦૯ પર તપાસ દરમિયાન વડોદરા હાઈવે પર બોલેરો મળી આવ્યો હતો અને તેની ઓળખ કરવામાં આવી હતી.એ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એફએસએલ અધિકારીઓની હાજરીમાં લોહીથી રંગાયેલા કપડાના ચાર નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા, જે બાદમાં બ્લડ ગ્રુપ "બી" ના હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.

૮.૨ શ્રી એસ. એલ. પટેલિયાના (પ્રદર્શન-૧૧૦) તારીખના ૨૩.૧૦.૨૦૦૯ સંદેશાવ્યવહારનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે મૃતક નિતેશમિયા ઉર્ફે સલીમમિયા ભીખુમિયા શેખનો નં.૯૮૭૯૩ ૧૨૧૭૩ ધરાવતો મોબાઈલ ફોન ગુમ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.અને તેથી, કોલની વિગતો માટે કૉલ કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવે.મૃતકના ફોન નંબરની કોલ વિગતોનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.ટોલ ટેક્સ રસીદ (આંક-૯૨) તરફ કોર્ટનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેથી એ સાબિત થાય કે બોલેરોનું વાહન લગભગ ૧૦ વાગ્યે વાસદ ટોલ પ્લાઝાને પાર કરી ગયું હતું:૩૦ રાત્રે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ૩જી નવેમ્બરે મૃતકના મોબાઈલ ફોનના આઈએમઈ નંબરના આધારે આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે પંચનામા (પ્રદર્શન-૪૬) દ્વારા પુરાવા તરીકે આરોપી કલ્પેશભાઈ પાસેથી તેની ધરપકડ સમયે મોબાઈલ ફોન મળી આવ્યો હતો.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે પંચનામા આંક-૫૩માં આરોપી કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈ વાસવાના કહેવા પર મૃતકની શર્ટ તેમજ મોજડી (જૂતા) મળી આવી હતી અને તે શર્ટ લોહીથી રંગાયેલો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું, જે એફએસએલ રિપોર્ટની દ્રષ્ટિએ બ્લડ ગ્રુપ "બી" નો હતો અને મોજડી (જૂતા) પણ માનવ લોહીથી રંગાયેલી હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.વધુમાં ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે પંચનામા આંક-૫૩ કડક શબ્દોમાં કહીએ તો ડિસ્કવરી પંચનામા ન પણ હોઈ શકે, પરંતુ તે દર્શાવે છે કે એક શર્ટ અને એક મોજડી જે ગુનાહિત વસ્તુઓ છે તે મળી આવી

છે.પંચનામા પ્રદર્શન-પજનો ઉલ્લેખ કરતા એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈ વાસવાના કહેવા પર સિમ કાર્ડના તૂટેલા ટુકડાઓ મળી આવ્યા હતા. આંક-૧૨૭ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જે મહેલવ પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટરને સંબોધતા વૈજ્ઞાનિક અધિકારીનો સંદેશાવ્યવહાર છે, જેમાં તેમને જાણ કરવામાં આવી હતી કે શારીરિક મેળ ખાતા દર્શાવે છે કે સિમ કાર્ડનો નંબર આઈસીસીઆઈડી ૮૯૯૧૦ ૫૪૦૭૦ ૧૫૩૩૨ ૪૧૫ હતો.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે પંચનામા પ્રદર્શન-પજ દ્વારા મૃતકનું પાકીટ અને ડ્રાઈવિંગ લાઈસન્સની નકલ પણ મળી આવી હતી.આરોપી કલ્પેશભાઈ વસાવા દ્વારા પહેરવામાં આવેલા કપડાં પણ ગોવાલી ગામમાં તેના મામાના ઘરેથી મળી આવ્યા હતા અને તે લોહીથી રંગાયેલા હતા અને ઉપરોક્ત લેખના એફએસએલ અહેવાલમાં માનવ રક્ત "બી" જૂથ સૂચવવામાં આવ્યું હતું.ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરીના સેરોલોજીકલ રિપોર્ટનો ઉલ્લેખ કરતા, એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે બોલેરોની સાથે સાથે મૃતકના શરીરમાંથી જે દોરી મળી આવી હતી તે બધાનું બ્લડ ગ્રૂપ "બી" હતું.ઘટના સ્થળેથી મૃતકના કપડાં તેમજ લોહીથી ખરડાયેલી માટી તેમજ કપડાના ટુકડા અને શર્ટ તેમજ આરોપીના કપડાં "બી" ગ્રૂપના લોહીથી રંગાયેલા હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું, જે મૃતકનું બ્લડ ગ્રૂપ છે.

૮.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ કેસમાં ત્રણ સાક્ષીઓની જુબાની, એટલે કે., પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા, પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફા અને પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસૂલમિયા અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા અને કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફા બંનેએ બંને આરોપીઓની ઓળખ કરી છે.ઉપરોક્ત સાક્ષીઓની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરતા, એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે તેમની ઉલટતપાસમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આરોપી મૃતક સાથે બોલેરોના વાહનમાં જતા પહેલા તેમણે આરોપી સાથે વિચાર-વિમર્શ કર્યો હતો.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો સાક્ષીઓની ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડની જુબાની આત્મવિશ્વાસને પ્રેરિત કરે છે, તો ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડ મહત્વહીન બની જાય છે.પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફાની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરતા, એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે સમગ્ર ઉલટ તપાસમાં બચાવ પક્ષ એવું નથી કહેતો કે સાક્ષીએ આરોપીને અગાઉ જોયો હોવાથી, તેણે ઓળખનો પૂર્વગ્રહ કર્યો છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે બંને સાક્ષીઓએ આ ઘટનાના વિશ્વસનીય પુરાવા આપ્યા છે.વધુમાં, સાક્ષીઓમાંથી કોઈની પાસે આરોપી સામે પીછો કરવા માટે કોઈ કુહાડી નથી અને ન તો તેમને આરોપી સાથે કોઈ દુશ્મનાવટ છે જેથી તેમને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવે.પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસૂલમિયાની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરતા, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તેની ઉલટ તપાસના ફક્ત ૩

માં એ હકીકત સિવાય કે તેણે પોલીસ સ્ટેશનમાં આરોપીની ઓળખ કરી હતી, તે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું નથી કે અદાલત સમક્ષ ઓળખ અથવા પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ પહેલાં આરોપી દ્વારા ઓળખ કેવી રીતે આરોપી પ્રત્યે પૂર્વગ્રહ પેદા કરે છે.

૮.૪ પીડબ્લ્યુ-૧૮ રજકમિયા રસૂલમિયાની જુબાનીનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આ સાક્ષી વાહનમાંથી ઉતર્યો હતો અને તે વાહનમાંથી ઉતર્યા પછી શું થયું તે જાણી શકાયું નથી.તે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે મૃતકનો મોબાઇલ ફોન અને પાકીટ આરોપી પાસેથી મળી આવ્યા હતા, અને તેથી, મૃતકને લૂંટવાનું તત્વ સ્પષ્ટપણે બહાર આવ્યું છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વધુમાં વાહન લૂંટવાની પ્રબળ શંકા છે અને આરોપીએ વાહનને રસ્તા પર કેમ છોડી દીધું તે માત્ર આરોપીની જાણમાં છે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, વાસદ ટોલ પ્લાઝા પાર કર્યા પછી મૃતકના મૃતદેહને અડી ગામના ગોચરમાં ફેંકી દેવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ, બોલેરોને તાપી હોટેલ નજીક લાવારિસ છોડી દેવામાં આવ્યો હતો, જે સૂચવે છે કે બોલેરોને લૂંટવાનો ઈરાદો હતો, પરંતુ આરોપીઓને સૌથી વધુ જાણીતા કારણોસર, તેઓએ વાહન છોડી દીધું છે.તેથી, ગુનો કરવાનો હેતુ સ્પષ્ટ રીતે સ્થાપિત થાય છે.

૮.૫ જ્યાં સુધી એવી દલીલની વાત છે કે મૃતકને છેલ્લે આરોપી સાથે જોવામાં આવ્યો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી, ત્યાં સુધી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓ પીડબ્લ્યુ-૧૫, પીડબ્લ્યુ-૧૬ અને પીડબ્લ્યુ-૧૮એ મૃતકની હત્યા કરવામાં આવી તે પહેલાં આરોપીની સાથે મળી આવવાના સંજોગો સાબિતી પુરાવા સાથે સાબિત કર્યા છે. ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડમાં નબળાઈઓ વિશેની દલીલોના સંદર્ભમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ઉલટ તપાસમાં, ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ યોજવામાં કોઈ નબળાઈ છે તે દૂરથી પણ સૂચવવા માટે કંઈ નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં સુધી પૂર્વગ્રહ થાય છે તે ઉલટ તપાસમાંથી બહાર ન આવે ત્યાં સુધી, નબળાઈની રજૂઆત સ્વીકારવી જોઈએ નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તેથી, ફરિયાદી પક્ષે સંજોગોની સાંકળને યોગ્ય રીતે સાબિત કરી છે, એટલે કે., કે મૃતકને છેલ્લે આરોપી સાથે જોવામાં આવ્યો હતો; તેમજ આરોપીઓએ (૧) લોહીના ડાઘા સાથે મોજડી, (૨) "બી" જૂથના લોહીના ડાઘા સાથે મૃતકનો શર્ટ, (૩) માનવ લોહી "બી" જૂથ સાથે દેખાતો ટી-શર્ટ; (૪) માનવ લોહીથી રંગાયેલ પેન્ટ, જે જૂથ મળી આવ્યું ન હતું તે શોધવામાં સહાયક હોવાના મજબૂત ગુનાહિત સંજોગો.

૮.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત ચાર ચીજવસ્તુઓ ઉપરાંત, બોલેરામાંથી કપડાના ત્રણ ટુકડા અને લોહીથી ખરડાયેલા દોરી મળી આવ્યા

હતા, જે તમામ "બી" જૂથના હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.બોલેરોમાં મળી આવેલી દોરી મૃતકના મૃતદેહમાંથી મળી આવેલી દોરી જેવી જ હતી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો ફરિયાદી પક્ષનો કેસ માનવામાં આવે તો આરોપીઓએ સમજાવવું પડશે કે બોલેરોને કેવી રીતે લોહીથી રંગવામાં આવ્યું હતું અને અન્ય ચાર વસ્તુઓ લોહીના ડાઘા સાથે મળી આવી હતી.

૮.૭ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે હજી એક અન્ય સંજોગો છે, એટલે કે આરોપી કલ્પેશભાઈના કહેવા પર મૃતકના ડ્રાઈવિંગ લાઇસન્સ સાથેનું ત્રણ સિમ-કાર્ડ અને પાકીટ મળી આવ્યા હતા.સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધાયેલા આરોપીઓના નિવેદનનો ઉલ્લેખ કરતા, એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે તેમાં માત્ર અસ્વીકાર છે અને કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવી નથી અને તેથી, આરોપીઓ તેમની સામેના સંજોગો સમજાવવાની જવાબદારી નિભાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩નો સંદર્ભ એ દર્શાવવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો કે આરોપી નંબર ૧ સોમાભાઈએ તે સ્થળ તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું જ્યાં તેમણે બોલેરોને રોક્યું હતું, જે તે સ્થળ છે જ્યાંથી બોલેરો મળી આવ્યો હતો.કોર્ટનું ધ્યાન પ્રદર્શન-૧૧૮ તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું, જે ગણેશ વેલ્ડિંગ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સના માલિક દ્વારા જારી કરાયેલ પ્રમાણપત્ર છે, જે નંબર ૧ સોમાભાઈ ઉર્ફે સંજય ઉર્ફે ઘનશ્યામ તેમજ તેના સંબંધી કલ્પેશભાઈ તેની ફેક્ટરીમાં મજૂરનું કામ કરતા હતા.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ

સંજોગો સાક્ષી દ્વારા આપવામાં આવેલા નિવેદનને સમર્થન આપે છે કે આરોપીઓએ તેમને કહ્યું છે કે તેઓ બાવલા ખાતે એક ફેક્ટરીમાં કામ કરતા હતા.

૮.૮ તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, *વિદ્વાન સરકારી વકીલે રાજ્ય (એન. સી. ટી. દિલ્હી) વિરુદ્ધ નવજોત સંધુ ઉર્ફે અફસાન ગુરુ, (૨૦૦૫) ૧૧ એસ. સી. સી. ૬૦૦*ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને રજૂ કર્યો હતો, જેમાં કોર્ટે *પ્રકાશ ચંદ વિરુદ્ધ રાજ્ય (દિલ્હી વહીવટીતંત્ર), (૧૯૭૯) ૩ એસ. સી. સી. ૮૦*માં પ્રકાશિત થયેલા તફાવતની નોંધ લીધી હતી, જેમાં આરોપીનું વર્તન જે કલમ ૮ હેઠળ સ્વીકાર્ય છે અને તપાસ દરમિયાન પોલીસ અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલ નિવેદન જે ક્રી. પ્રો. કો. ની કલમ ૧૬૨ દ્વારા પ્રભાવિત છે, વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવવામાં આવ્યો હતો. જો કે, આરોપીએ પોલીસ અધિકારીને નિર્દેશ કર્યો હતો કે, જે સ્થળે ચોરીની વસ્તુઓ અથવા ગુનામાં ઉપયોગમાં લેવાતા હથિયારો છુપાવવામાં આવ્યા હતા, તે કલમ ૮ હેઠળ "વર્તન" તરીકે સ્વીકાર્ય રહેશે, પછી ભલે આરોપી દ્વારા આવા વર્તન સાથે સમકાલીન અથવા પૂર્વવર્તી નિવેદન આપવામાં આવ્યું હોય, તે કલમ ૨૭ ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે. અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ યોજવી એ તપાસના તબક્કા સાથે સંબંધિત છે અને તે કરવાની ભૂલ હંમેશા સાક્ષીની વિશ્વસનીયતાને અસર કરશે નહીં જે કોર્ટમાં આરોપીની ઓળખ કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી

કે તેથી, પીડબ્લ્યુ-૧૫ અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ દ્વારા કોર્ટમાં આરોપીઓની ઓળખ તે સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતાને અસર કરશે નહીં.

૮.૯ એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું છે કે બે આરોપી વ્યક્તિઓને ઓળખી શકે તેવા ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવા પર એકથી વધુ કારણોસર સુરક્ષિત રીતે આધાર રાખી શકાય છે. પ્રથમ, પ્રથમ અને આગામી બેઠકની તારીખ વચ્ચેનો સમય વધારે નહોતો, તે માત્ર થોડા દિવસો અથવા વધુમાં વધુ બે અઠવાડિયા હતા. બીજું, પર્યાપ્ત સંવાદની તક હતી જેથી આરોપીની ઓળખ તેમની સ્મૃતિમાં જાળવી શકાય. તે માત્ર "ક્ષણિક ઝલક" નો કેસ ન હતો. વિદ્વાન સરકારી વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલિફાએ આરોપીઓ સાથે પૂરતો સંપર્ક કર્યો હતો જેથી તેમની ઓળખ તેમની સ્મૃતિમાં જાળવી શકાય. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે બંને સાક્ષીઓએ આરોપી પર શંકા કરી હતી અને તેમને બંને આરોપીઓના ચરિત્ર વિશે શંકા હતી. આ કેસમાં આખરે એક વર્ષની અંદર સુનાવણી પૂર્ણ થઈ હતી અને તેથી, ઉપરોક્ત સાક્ષીઓ માટે આરોપીની ઓળખ કરવી શક્ય બની હતી. તેથી, પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ ન યોજવાથી ફરિયાદી પક્ષના કેસની વિશ્વસનીયતા અથવા વિશ્વસનીયતા છીનવી શકાશે નહીં અને સાક્ષીઓના પુરાવાને ટાળી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે

હકીકતની એક અદાલતે આ સાક્ષીઓની જુબાની પર વિશ્વાસ કર્યો છે અને આ અદાલતને તેના પર અવિશ્વાસ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં સુધી પીડબ્લ્યુ-૧૮ રજૂકમિયા રસૂલમિયાની વાત છે, ત્યાં સુધી પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ યોજવામાં આવી છે જે તેમની જુબાની અને તમામ સાક્ષીઓની સરચાઈને વધુ સમર્થન આપે છે.આ બંને આરોપી વ્યક્તિઓને યોગ્ય રીતે ઓળખવાનો કેસ બનાવે છે.

૮.૧૦ ત્યારબાદ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આરોપીઓએ અમુક સ્થળો તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું અને તેમના કહેવા પર ગુનાની ચીજવસ્તુઓ મળી આવી હતી.તેમના પોતાના કપડાં લોહીથી ખરડાયેલા મળી આવ્યા હતા.એક મજબૂત સંજોગો એ "છેલ્લે એકસાથે જોવામાં આવ્યો" નો સિદ્ધાંત છે જે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત ત્રણ સાક્ષીઓની જુબાની દ્વારા યોગ્ય રીતે સ્થાપિત થાય છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે આ કેસમાં આરોપીની ઓળખ સ્થાપિત થઈ જશે અને છેલ્લે એક સાથે જોવા મળેલા સંજોગો પણ સ્થાપિત થઈ જશે, ત્યારે ગુનાના લેખોના આરોપી દ્વારા ખુલાસો ન કરવો એ ગંભીર શંકા પેદા કરશે.પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૬ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જે "એક જ વ્યવહારનો ભાગ બનતી હકીકતોની સુસંગતતા" શીર્ષક ધરાવે છે અને તે તથ્યો મૂકે છે, જે મુદ્દામાં ન હોવા છતાં, મુદ્દામાં હકીકત સાથે એટલા જોડાયેલા છે કે તે એક જ વ્યવહારનો ભાગ બને છે, તે સુસંગત છે, પછી ભલે તે

એક જ સમયે અને સ્થળે અથવા જુદા જુદા સમયે અને સ્થળોએ થયા હોય.વિદ્વાન સરકારી વકીલે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦૬નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જે "ખાસ કરીને જ્ઞાનમાં હકીકત સાબિત કરવાનો બોજ" શીર્ષક ધરાવે છે અને જણાવે છે કે જ્યારે કોઈ પણ હકીકત ખાસ કરીને કોઈ વ્યક્તિના જ્ઞાનમાં હોય, ત્યારે તે હકીકત સાબિત કરવાનો બોજ તેના પર હોય છે.

૮.૧૧ *હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ રાજ કુમાર, (૨૦૧૮) ૨ એસ. સી. સી. ૬૮*ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું હતું, આ દરખાસ્ત માટે કે તે સારી રીતે પતાવટ થયેલ છે કે પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત કેસમાં, જે સંજોગોમાંથી અપરાધનો નિષ્કર્ષ કાઢવાની માંગ કરવામાં આવે છે તે સચોટ અને નિશ્ચિતપણે સ્થાપિત થવી જોઈએ; કે તે સંજોગો ચોક્કસ વલણ ધરાવતા હોવા જોઈએ જે નિશ્ચિતપણે આરોપીના અપરાધ તરફ નિર્દેશ કરે છે.વધુમાં, સંચિત રીતે લેવામાં આવેલા તમામ સંજોગોએ એક એવી સાંકળ બનાવવી જોઈએ કે જેથી આ નિષ્કર્ષમાંથી કોઈ છટકી ન શકે કે તમામ માનવીય સંભાવનાઓમાં, ગુનો આરોપી દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો અને તેઓ આરોપીના અપરાધ સિવાય અન્ય કોઈ પૂર્વધારણા પર સમજૂતી આપવામાં અસમર્થ હોવા જોઈએ અને તેમની નિર્દોષતા સાથે અસંગત હોવા જોઈએ.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ કેસમાં ત્રણ સાક્ષીઓ છે., પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા, પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફા અને

પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝઝાકમિયા રસૂલમિયા અને તેમના પુરાવા સ્વીકારવાને પાત્ર છે કારણ કે તેઓ સાચા અને વિશ્વસનીય સાક્ષી છે.જો આ ત્રણ સાક્ષીઓના પુરાવા સ્વીકારવામાં આવે તો હકીકત એ છે કે બંને આરોપીઓએ વાહનમાં મુસાફરી કરી હતી., બોલેરો અને આરોપી સોમાભાઈ પરમારે તે સ્થળ તરફ ધ્યાન દોર્યું જ્યાં તેમણે કાર છોડી દીધી હતી, જે કલમ ૮ હેઠળ સુસંગત છે. પુરાવા અધિનિયમ અને વાહનની વૈજ્ઞાનિક તપાસ પર, લોહીથી ખરડાયેલા કપડા અને દોરી મૃતકના લોહીના જૂથના હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત સાક્ષીઓની જુબાની દ્વારા આરોપીની ઓળખ પણ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે.આ સંજોગોમાં, ફરિયાદી પક્ષે સફળતાપૂર્વક સંજોગોની સાંકળ સ્થાપિત કરી છે જે આરોપીના અપરાધ તરફ નિર્દેશ કરે છે, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી, અને તેથી, આ અદાલત દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૯. આ કેસમાં કોઈ પ્રત્યક્ષદર્શી નથી અને આખો કેસ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા પર આધારિત છે.ફરિયાદી પક્ષનો કેસ મુખ્યત્વે આરોપીઓના કહેવા પર પુનઃપ્રાપ્તિ અને શોધના પુરાવા તેમજ પ્રદર્શન પંચનામા સાથે "છેલ્લે એકસાથે જોવામાં આવ્યું" ના સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, જેમાં આરોપીઓએ જ્યાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો તે સ્થળો તરફ ધ્યાન દોર્યું હોવાનો આરોપ છે.

૧૦. ફરિયાદી પક્ષના કેસનો મુખ્ય ભાગ "છેલ્લે એકસાથે જોવામાં આવ્યો" ના સિદ્ધાંત પર આધારિત હોવાથી, આ સંબંધમાં પુરાવાની શરૂઆતમાં જ તપાસ કરી શકાય છે. આ સંબંધમાં ફરિયાદી પક્ષે ત્રણ સાક્ષીઓની જુબાની પર આધાર રાખ્યો છે., પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા, પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલિફા અને પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસુલમિયા.

૧૧. પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરાએ તેમના એક્ઝામિનેશન-ઈન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે ૧૯.૧૦.૨૦૧૦ પર, તે નવા વર્ષનો દિવસ હતો. તે ખેડા સિવિલની સામે ઊભો હતો અને તેની સાથે અન્ય બે વાહનચાલકો પણ હતા. તે સમયે કોર્ટમાં હાજર વાદળી ટી-શર્ટ પહેરેલી વ્યક્તિ તેની પાસે આવી અને તેને જાણ કરી કે તે પાવાગઢ જવા માંગે છે અને તેથી તેના માટે વાહનની વ્યવસ્થા થઈ શકે છે. સાક્ષીએ તેને જાણ કરી કે કોઈ વાહન ઉપલબ્ધ નથી, જેના પછી, તે વ્યક્તિએ કહ્યું કે તેઓ થાકી ગયા છે અને તેઓ બાવલા ખાતે એક મિલમાં કામ કરી રહ્યા છે અને તેમના માલિકે તેમને રજા આપી દીધી છે અને તેઓ દર્શન માટે જવા માંગે છે, પરંતુ તેઓ કોઈ વાહન મેળવી શક્યા નથી. તેથી, તેમણે તેમને કહ્યું કે તેઓ અજાણ્યા વ્યક્તિઓને વાહન ભાડે આપતા નથી. ત્યારબાદ, તે વ્યક્તિએ વારંવાર વિનંતીઓ કરી હતી. જેમ કે તેના મિત્ર સલીમે ૫ વાગ્યે ઘરે જતી વખતે તેને કહ્યું હતું કે જો કોઈ વાહન ભાડે લેવા આવે તો તેને જાણ કરવી જોઈએ, તેણે સલીમને ફોન કર્યો અને જાણ કરી કે કોઈ

પાવાગઢ જવા માંગે છે, જોકે, પાર્ટીની ખબર નહોતી.ત્યારબાદ સલીમે તેને બીજા દિવસે પાછા ફરવા માટે વર્ધી નક્કી કરવાનું કહ્યું અને તે મુજબ ભાડાની કિંમત રૂ.૭૦૦ રૂપિયા નક્કી કરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ, પક્ષે કહ્યું કે તેઓ ઉતાવળમાં હતા કારણ કે તેમને બકોલથી મુસાફરો લેવા પડ્યા હતા.ત્યારબાદ, તેમણે (સાક્ષી) કાસંભાઈને કહ્યું કે પક્ષ શંકાસ્પદ જણાય છે, અને તેથી, તેમણે તેમની પાસેથી વિગતો મેળવવી જોઈએ.ત્યારબાદ, કાસંભાઈએ તેમની પાસેથી પૂછપરછ કરી અને તેઓએ તેમને કહ્યું કે તેઓ બાવલા ખાતે એક મિલમાં સેવા આપી રહ્યા છે અને તેઓ દર્શન માટે પાવાગઢ જવા માંગે છે અને તેમના માલિકે તેમને પૈસા આપ્યા છે.આ દરમિયાન સલીમ પહોંચ્યો અને સાક્ષીએ તેને કહ્યું કે તે પક્ષને જાણતો નથી અને તેણે તેના પર વિચાર કરવો જોઈએ.સલીમે તેને કહ્યું કે તે જઈ રહ્યો છે અને બીજા દિવસે પાછો આવશે.ત્યારબાદ, રઝાકભાઈ નામનો ડ્રાઈવર જે નજીકમાં ઊભો હતો તે વાહનમાં બેઠો હતો કારણ કે તે રસ્તામાં રહેલા રાઘવનજ પાસે જવા માંગતો હતો.ત્યારબાદ સાક્ષી ઘરે પરત ફર્યો હતો.ત્યારબાદ, તેઓ અંબાજી પાસે ગયા હતા અને રસ્તામાં તેમને વાહનના માલિક જશભાઈનો ફોન આવ્યો હતો, જેમાં તેમને પૂછવામાં આવ્યું હતું કે શું તેઓ પાર્ટીને ઓળખે છે અને તેમણે નકારાત્મક જવાબ આપ્યો હતો.તેમને જાણ કરવામાં આવી હતી કે સલીમ વાહન લઈને ચાર દિવસથી ચાલ્યો ગયો છે, પરંતુ પાછો ફર્યો નથી.સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ૧૮મીએ લગભગ ૧૦ વાગ્યે તેણે સલીમને ફોન કર્યો હતો અને તેણે કહ્યું હતું કે તે બેઠો છે અને તે પછી તેણે તેને

ફરીથી ફોન કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ ફોન જોડાયો ન હતો.ત્યારબાદ, ૨૨.૧૦.૨૦૦૯ પર, તેને મહેલવ પોલીસ સ્ટેશનમાંથી ખબર પડી કે એક મૃતદેહ મળી આવ્યો છે અને તે સમયે, સલીમના સંબંધીઓ ત્યાં પૂછપરછ કરવા ગયા હતા.અને ત્યાં તેમને મૃતદેહના ફોટોગ્રાફ્સ બતાવવામાં આવ્યા જે સલીમના ફોટોગ્રાફ્સ હતા.તેમને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મહેલવ ગામ નજીક નહેર નજીક મૃતદેહ મળી આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ તેઓએ મૃતદેહને વડોદરાની હોસ્પિટલમાં મોકલી દીધો હતો.ત્યારબાદ તેના સંબંધીઓ તેના મૃતદેહને ઘરે લાવ્યા હતા અને અંતિમ સંસ્કાર કર્યા હતા.સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે પોલીસે આ સંબંધમાં તેનું નિવેદન નોંધ્યું હતું અને તે તે વ્યક્તિને જાણે છે જે ભાડેથી વાહન લેવા આવ્યો હતો અને તે વાદળી ટી-શર્ટ પહેરીને કોર્ટ રૂમમાં બેઠો હતો.વ્યક્તિનું નામ પૂછવા પર જાહેર કરવામાં આવ્યું કે તે આરોપી નંબર ૧ છે.

૧૧.૧ આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં બહાર આવ્યું છે કે પોલીસ દ્વારા નોંધાયેલા તેના નિવેદનમાં તેણે વાહન ભાડે લેવા આવેલા લોકોનું કોઈ વર્ણન આપ્યું ન હતું.તેણે સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે તે સવારે કોર્ટમાં આવ્યો ત્યારે તેણે આરોપીને બહાર બેઠો જોયો હતો.તેણે સ્વીકાર્યું છે કે તે દિવસે મૃતકના સંબંધીઓ તેની સાથે આવ્યા હતા.તેમણે મૃતકના સંબંધીઓએ તેમને આરોપી સાથે ઓળખાવ્યા હોવાનો ઇનકાર કર્યો છે.તેણે સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે તેનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું ત્યારે તેણે કોઈ વ્યક્તિ સામે કોઈ શંકા વ્યક્ત કરી ન હતી.તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે

આરોપીની કોઈ પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી.તેના દ્વારા.તેણે નકારી કાઢ્યું છે કે તેણે આરોપીઓને પહેલી વાર જોયા હતા અને કહ્યું છે કે જ્યારે તેમને મામલાતદારની સામે જીપમાં લાવવામાં આવ્યા હતા ત્યારે તેણે આરોપીઓને જોયા હતા.તેની ઉલટ તપાસમાં એ પણ બહાર આવ્યું છે કે તે (સાક્ષી), કસામભાઈ અને રઝાકભાઈ, ત્રણેય મામલાતદારની ઓફિસમાં ગયા હતા.તેમણે એ સૂચનને નકારી કાઢ્યું છે કે ત્રણેયએ આરોપીઓને જોયા હતા.તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે તેમને અને કાસંભાઈને તે પક્ષ વિશે શંકા હતી જેણે તેમનો સંપર્ક કર્યો હતો અને તેમણે પદભ્રષ્ટ કર્યું હતું કે તેઓએ કાસંભાઈને કહ્યું હતું અને તેઓ મજૂરનું કામ કરી રહ્યા હતા.તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે સાલિમભાઈ સાથે જે પણ ભાડું અને જગ્યા નક્કી કરવામાં આવી હતી, તે તેમની હાજરીમાં અને તેમના (સાક્ષીના) ફોન પર હતી.તેમની ઉલટ તપાસમાં જાણવા મળ્યું છે કે તેમણે જે લોકો આવ્યા હતા તેમને પૂછ્યું ન હતું કે તેઓ બાવલામાં કઈ મિલમાં કામ કરતા હતા અને મિલનો માલિક કોણ હતો.તેમણે અથવા કાસંભાઈએ બાવલા ખાતેના નોકરીદાતા પાસેથી કોઈ સંદર્ભ માંગ્યો ન હતો.સલીમ સાંજે ૭ વાગ્યે નીકળ્યો છે.તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે કાસંભાઈ રઝાકભાઈને સારી રીતે જાણતા હતા.

૧૨. પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલિફાએ ૪ વાગ્યે ૧૯.૧૦.૨૦૦૯ પર તેને પદભ્રષ્ટ કર્યો છે:૩૦ સાંજે તેઓ ખેડા સ્ટેન્ડ પર ઊભા

હતા ત્યારે બે વ્યક્તિઓ તેમની પાસે આવ્યા હતા.તેઓએ તેમને પૂછ્યું કે શું તેઓ પાવાગઢ જવા તૈયાર છે અને તેમણે નકારમાં જવાબ આપ્યો.ત્યારબાદ, તેણે મૃતદેહ મૂકવા માટે માતર જવું પડ્યું અને જ્યારે તે પાછો ફર્યો ત્યારે બંને વ્યક્તિઓ સલીમ સાથે વાહન વિશે વાત કરી રહ્યા હતા.ત્યારબાદ, તેણે પોતાનું વાહન પાર્ક કર્યું હતું અને તેને સાફ કરી રહ્યો હતો, જ્યારે સલીમ અને ફાફકે તેને બોલાવ્યો અને તેને પૂછ્યું કે પાર્ટી કેવી હતી.સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જે લોકો આવ્યા હતા તેમાંથી એક વ્યક્તિ પાતળો હતો અને વેલ્ડીંગનું કામ કરતો હતો અને તેને તેની થેલીમાં શું હતું તે પૂછતાં તેણે કહ્યું કે તેમના માલિકે તેમને મીઠાઈ આપી હતી અને તેને તલવાર બતાવતાં તેણે કહ્યું હતું કે તે પાવાગઢ મંદિરમાં અર્પણ કરવાની હતી.ત્યારબાદ સલીમે બકોલ ખાતે તેના સંબંધીઓને ફોન કર્યો હતો કે તે આવી રહ્યો છે અને ભાડાનો ખર્ચ નક્કી કર્યો હતો અને ત્યાંથી રવાના થયો હતો.રઝાક સલીમ સાથે રાઘવનજ સુધી ગયો.ત્યારબાદ, તે પોતાના વાહનમાં ગયો અને કલાવાડમાં હતો જ્યારે ફિરોઝ નામના વ્યક્તિએ તેને ફોન કર્યો અને પૂછ્યું કે સલીમનું વાહન ક્યાં મોકલવામાં આવ્યું છે અને તેણે કહ્યું કે તેણે તેને મોકલ્યો નથી અને તેણે ફાફક સાથે વાત કરી હતી અને વર્ધી લીધી હતી.ત્યારબાદ જ્યારે તેઓ પરત ફર્યા ત્યારે તેમને ખબર પડી કે સલીમનો મૃતદેહ શીતગૃહમાં છે.ત્યારબાદ અંતિમ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યા હતા.સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે જે બે વ્યક્તિઓ આવ્યા હતા તેમાંથી એક વ્યક્તિ પાતળી હતી અને તેના વાળ વિરલ હતા.બીજી વ્યક્તિ જે જાડી હતી તે દૂર ઊભી હતી.બંનેની ઉંમર

લગભગ ૩૦ થી ૩૫ વર્ષની હતી.જે વ્યક્તિ જાડી હતી તે જીન્સ અને શર્ટ પહેરતી હતી.સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તે બંને વ્યક્તિઓને જાણે છે અને ત્યારબાદ અદાલતમાં તેમની નજીક ગયો છે અને તેમને તે વ્યક્તિઓ તરીકે ઓળખાવ્યા છે જેઓ વાહન ભાડે લેવા આવ્યા હતા.

૧૨.૧ આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં જાણવા મળ્યું છે કે સવારેથી સાંજ સુધી આરોપીએ વાહન ભાડે લેવાના હેતુથી ત્રણ વખત તેની પાસે સંપર્ક કર્યો હતો અને શંકાના કારણે તેણે ત્રણ વખત ના પાડી હતી.તેણે સ્વીકાર્યું છે કે સલીમે પેસેન્જરને તેની હાજરીમાં લઈ ગયો હતો.તેણે પદભ્રષ્ટ કર્યું છે કે તેણે સલીમને એમ કહીને રોકવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે મુસાફરો લેવા યોગ્ય નથી.તેણે એ વાતને નકારી કાઢી છે કે તેણે તેના નિવેદનમાં એવું નથી કહ્યું કે રઝાક નામનો ડ્રાઈવર સલીમ સાથે રાગવાનજ સુધી ગયો હતો.તેણે પોતાના નિવેદનમાં રફીક ડ્રાઈવરનું નામ આપ્યું હોવાનો ઈનકાર કર્યો છે.

૧૩. પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસુલમિયાએ પદભ્રષ્ટ કર્યું છે કે સવારે ૮ વાગ્યે તે બાલાપીરથી પીર ભડિયા-ની દરગાહ ગયો હતો અને ૫ વાગ્યે સ્ટેન્ડ પર પાછો ફર્યો હતો:૩૦ સાંજે અને તે સમયે બસ સ્ટેન્ડ પર હાજર કાસંભાઈએ તેમને બોલાવ્યા અને કહ્યું કે એક વાહન પાવાગઢ જઈ રહ્યું છે અને તેમણે રાઘવનજ ચોકડી સુધી જવું જોઈએ.સલીમ વાહન ચલાવી રહ્યો હતો, અને તેથી, તેણે

સલીમને પૂછ્યું કે શું તે તે વ્યક્તિને જાણે છે જે ભાડેથી વાહન લેવા માંગે છે અને જો તે તેને ઓળખતો નથી, તો તેણે મુસાફરોને ન લેવા જોઈએ. જેના પર સલીમે તેમને કહ્યું હતું કે એક મહિનાથી તેમને કોઈ મુસાફર મળ્યા નથી અને સામાન્ય રીતે પાવાગઢ જવા માટે ભાડું ૨,૦૦૦/- રૂપિયા હોય છે, જ્યારે આ વ્યક્તિઓએ ૩,૦૦૦/- રૂપિયાની ઓફર કરી છે. તેથી, તેમણે (સાક્ષી) તેમને પૂછ્યું કે જ્યારે પક્ષ તેમને જાણતો ન હતો ત્યારે તેઓ શા માટે જઈ રહ્યા હતા. સાક્ષીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે તે તે વ્યક્તિની ઉંમર જાણતો નથી જે વાહન ભાડે લેવા આવ્યો હતો. એક વ્યક્તિએ ગુલાબી શર્ટ અને જીન્સ પહેર્યું હતું અને બીજા વ્યક્તિએ ટી-શર્ટ અને પેન્ટ પહેર્યું હતું. ત્યારબાદ તેઓ રાઘવનજ ચોકડી પર ઉતર્યા હતા. સાક્ષીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે તેની પાસે સોની એરિક્સન મોબાઈલ ફોન હતો અને મુસાફરો અજાણ્યા હોવાથી તેણે તેમના ફોટોગ્રાફ્સ લીધા હતા. સાક્ષીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે તેને પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ માટે બોલાવવામાં આવ્યો હતો અને ત્યાં હાજર વ્યક્તિઓમાંથી તેણે આરોપીઓની ઓળખ કરી હતી, પરંતુ તે તેમના નામ જાણતો નથી. સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે જે વાહનમાં તે રાઘવનજ ચોકડી ગયો હતો તેમાં બેઠેલા અજાણ્યા લોકો તે જ વ્યક્તિઓ હતા જેઓ કોર્ટમાં હાજર હતા અને તેઓ વાહન ભાડે લેવા આવ્યા હતા.

૧૩.૧ તેની ઉલટ તપાસમાં બહાર આવ્યું છે કે મૃતક સલીમ તેનો મિત્ર હતો.તેણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે સલીમ મુસાફરોને લઈને પાછો ન આવ્યો ત્યારે તેને કંઈપણ શંકા નહોતી થઈ.સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે ૨૭મીએ પોલીસે તેને ઘટના વિશેની હકીકતો જણાવી ત્યારે તેણે પોતાનું નિવેદન આપ્યું હતું.સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે સલીમની હત્યાના સંબંધમાં જ્યારે પણ પોલીસને તેની જરૂર પડતી ત્યારે તે પોલીસ સ્ટેશન જતો.તેણે કહ્યું છે કે તે બે વાર પોલીસ સ્ટેશન ગયો હતો.સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે જ્યારે પોલીસે આરોપીની ધરપકડ કરી હતી, ત્યારે તેમણે તેને બોલાવ્યો હતો અને સ્વીકાર્યું છે કે તેણે પોલીસ સ્ટેશનમાં તેમની ઓળખ કરી હતી.

૧૩.૨ તેની ઉલટ તપાસમાં આગળ જાણવા મળ્યું છે કે મૃતક સલીમ તેના એમ્પ્લોયર સાથે નિશ્ચિત પગાર પર કામ કરતો હતો.પગાર ઉપરાંત, ડ્રાઈવરોને દરરોજ રૂ.૧૦૦ નું ભથ્થું મળે છે.સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે એક આરોપી સલીમ અને તેની વચ્ચે બેઠો હતો અને બીજો પાછળની સીટ પર બેઠો હતો.પોલીસ દ્વારા નોંધાયેલા તેના નિવેદનમાં એક વિરોધાભાસ બહાર આવ્યો છે કે પોલીસ સમક્ષ તેણે એવું કહ્યું ન હતું કે "જ્યારે મેં સલીમને કહ્યું, ત્યારે તેણે કહ્યું કે ભાડાની કિંમત બે હજાર પાંચસોથી બે હજાર રૂપિયા છે અને તેને ત્રણ હજાર રૂપિયા મળી રહ્યા છે અને તેથી તે જઈ રહ્યો હતો".તેણે સ્વીકાર્યું છે કે પોલીસ સમક્ષ તેના નિવેદનમાં તેણે કહ્યું ન હતું કે "તમે મુસાફરોને ઓળખતા

નથી, તમે શા માટે જઈ રહ્યા છો?" સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે સલીમનું અવસાન થયું હતું અને તે તેનો મિત્ર હોવાથી તે ખોટી જુબાની આપી રહ્યો હતો.

૧૪. ઉપરોક્ત ત્રણ સાક્ષીઓની જુબાનીમાંથી, તે એવું બહાર આવ્યું છે કે પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુકભાઈ યુસુફભાઈ વોરાએ જણાવ્યું હતું કે કાસામભાઈએ બંને વ્યક્તિઓને પ્રશ્નો પૂછ્યા હતા કારણ કે તેમને વાહન ભાડે લેવા આવેલા લોકો શંકાસ્પદ હોવાનું જણાયું હતું. આ વ્યક્તિઓએ કહ્યું હતું કે તેઓ બાવલા ખાતે એક મિલમાં કામ કરતા હતા. જો કે, આ સાક્ષી અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફા, બંનેને આ વ્યક્તિઓ શંકાસ્પદ લાગી હતી, તેમ છતાં તેઓએ તેમને તેમના નામ અને તેમના સરનામાંની વિગતો તેમજ તેમના માલિકનું નામ પૂછવું યોગ્ય માન્યું નથી. ગણેશ વેલ્ડીંગ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સના માલિક મિસ્ત્રી જયેશ વિનોદભાઈનો એક પત્ર 'આંક-૧૧૮' દ્વારા રેકૉર્ડમાં મૂકવામાં આવ્યો છે, જેમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે મોરાદના રહેવાસી સોમાભાઈ ઉર્ફે સંજય ઉર્ફે ઘનશ્યામ અને વાલિયા સિનાડાના રહેવાસી તેમના સાળા કલ્પેશભાઈ લગભગ ચાર મહિનાથી મજૂરનું કામ કરી રહ્યા હતા અને તેમની ફેક્ટરીમાં રહેતા હતા અને સોમાભાઈએ હમ્માં રૂ. ૩૩,૩૫૦/- ઉપાડી લીધા હતા, જે બાકી હતા અને શ્રમ કાર્યમાંથી વસૂલ કરવાના હતા, જેના સંબંધમાં પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. આપવામાં આવે છે.

૧૫. પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરાએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે તેણે સલીમને ૧૦ વાગ્યે ફોન કર્યો હતો:૩૦ ૧૯મી તારીખે રાત્રે તેણે કહ્યું હતું કે તે ત્યાં બેઠો છે અને ત્યારબાદ તેનો કોઈ સંબંધ નથી.આ સંબંધમાં, મૃતક સલીમના મોબાઈલ ફોનની કોલ વિગતો, જે આંક-૧૧૩ સાથે રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવી છે, તે દર્શાવે છે કે ૮ પછી કોઈ કોલ કરવામાં આવ્યો ન હતો કે પ્રાપ્ત થયો ન હતો:૩૦ તે દિવસે રાત્રે, જે એ વાતને ખોટી સાબિત કરે છે કે તેણે સલીમને ૧૦ વાગ્યે ફોન કર્યો હતો:૩૦ રાત્રે.

૧૬. પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરાની ઉલટ તપાસમાં બહાર આવ્યું છે કે તેણે પોલીસને વાહન ભાડે આપવા આવેલા લોકોનું કોઈ વર્ણન આપ્યું ન હતું અને જ્યારે તેનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું ત્યારે તેણે કોઈને શંકા કરી ન હતી.તેની પૂછપરછમાં આગળ જાણવા મળ્યું છે કે જ્યારે તે સવારે કોર્ટમાં આવ્યો ત્યારે આરોપીઓ બહાર બેઠા હતા.આ સાક્ષીએ અદાલત સમક્ષ પ્રથમ વખત આરોપીની ઓળખ કરી છે અને તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે સંબંધિત સમયે કોઈ પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી.તેમની ઉલટ તપાસમાં જાણવા મળ્યું છે કે તેઓ, કસામભાઈ અને રઝાકભાઈ એક સાથે મામલાતદારની ઓફિસ ગયા હતા અને તે સમયે આરોપીઓને જીપમાં લાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે તેમને જોયા હતા.સાક્ષીના પુરાવાનો આ ભાગ સૂચવે છે કે જોકે આ સાક્ષી અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફા, બંને પરીક્ષણ

ઓળખ પરેડ યોજવા માટે ઉપલબ્ધ હતા, તપાસ અધિકારીને સૌથી વધુ જાણીતા કારણોસર, તેમના દ્વારા કોઈ પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી.

૧૭. પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફાની ઉલટ તપાસ દ્વારા જે બીજી હકીકત બહાર આવે છે તે એ છે કે તેમને મામલાતદારની ઓફિસમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તે ત્રણેય, એટલે કે, ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા, કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફા અને રઝાકમિયા રસૂલમિયા સાથે ગયા હતા.તેથી, તે આશ્ચર્યજનક છે કે શા માટે પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલીફાને મામલાતદારની કચેરીમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા જ્યારે પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસૂલમિયા દ્વારા પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ હાથ ધરવામાં આવી હતી, તે હકીકત હોવા છતાં કે તેમના દ્વારા કોઈ પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી.આમ, આ બે સાક્ષીઓની હાજરી જરૂરી ન હોવા છતાં, તેમને મામલાતદારની કચેરીમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં તેઓ આરોપીઓને જોવા મળ્યા હતા, જે સાક્ષીની જુબાનીમાંથી સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવે છે, જે તપાસ એજન્સીના વર્તન વિશે ગંભીર શંકાને જન્મ આપે છે અને આરોપીની ખોટી અસરને નકારી શકાય નહીં.

૧૮. પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસુલમિયાએ પેટલાડ ખાતે મામલાતદારની કચેરી ખાતે યોજાયેલી પરીક્ષણ ઓળખ પરેડમાં આરોપીની ઓળખ કરી છે.જ્યાં સુધી પરીક્ષણ ઓળખ પરેડનો સંબંધ છે, બંને પંચ સાક્ષીઓ, એટલે કે., પીડબ્લ્યુ-૯ અરવિંદભાઈ સોમાભાઈ અને પીડબ્લ્યુ-૧૦ ધૂલાભાઈ મોહનભાઈ રાણાએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેમને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડનું પંચનામા એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ પીડબ્લ્યુ-૩ ચતીન શંકરભાઈ ચૌધરીની જુબાની દ્વારા સાબિત થયું છે, જેમણે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડનું સંચાલન કર્યું હતું.પીડબ્લ્યુ-૩ ચતીન શંકરભાઈ ચૌધરીની જુબાની પરથી જાણવા મળે છે કે બંને આરોપીઓ માટે એક સામાન્ય પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ હાથ ધરવામાં આવી હતી.સમાન દેખાતી નવ વ્યક્તિઓને લાવવામાં આવી હતી.જ્યારે આરોપીઓને લાવવામાં આવ્યા ત્યારે તેમના ચહેરા કાળા કપડાથી ઢાંકેલા હતા.રઝાકભાઈ રસૂલભાઈ માલેકે બંને આરોપીઓની ઓળખ કરી હતી.પરીક્ષણ ઓળખ પરેડની પંચનામાને પ્રદર્શન- ૩૧ તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવી છે.

૧૮.૧ તેમની ઉલટ તપાસમાં, પીડબ્લ્યુ-૩ ચતીન શંકરભાઈ ચૌધરીએ સ્વીકાર્યું છે કે ડમી તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા નવમાંથી છ વ્યક્તિઓ ૩૫ કે તેથી વધુ વય જૂથના હતા.તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે સામાન્ય રીતે દરેક આરોપી માટે અલગ પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ યોજવી જોઈએ.તેણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે પરીક્ષણ

ઓળખ પરેડ પહેલા સાક્ષીએ આરોપીને જોવો જોઈતો ન હતો અને તેણે તે સંબંધમાં કાળજી લેવી જરૂરી હતી.તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે પંચનામામાં એવું નોંધવામાં આવ્યું નથી કે પોલીસ દ્વારા આરોપીઓને ચહેરા ઢાંકેલા લાવવામાં આવ્યા હતા.તેણે સ્વીકાર્યું છે કે તેણે આરોપીઓને તેમના કપડાં બદલવાની કોઈ વ્યવસ્થા કરી ન હતી.તેમણે જુબાની આપી હતી કે તેમણે રજાકભાઈ પાસેથી ઓળખનો કોઈ પુરાવો માંગ્યો નથી અને આરોપીની ઓળખ કરનાર વ્યક્તિ તરીકે પંચનામા પર તેમની સહી પણ મેળવી નથી.તેણે એ પણ પૂછ્યું ન હતું કે આરોપી ક્યારેથી પોલીસ કસ્ટડીમાં હતો અને તે પોલીસ કસ્ટડીમાં હતો તે દરમિયાન આરોપી સાક્ષીને બતાવવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.

૧૯. ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડ આંક-૩૧ના પંચનામાના અવલોકન પરથી જાણવા મળે છે કે તમામ નવ વ્યક્તિઓને ડમી તરીકે લાવવામાં આવ્યા હતા.આવી વ્યક્તિઓની ઉંમર ૪૫,૨૧,૩૫,૩૫,૫૦,૩૯,૩૦,૫૧ અને ૨૧ વર્ષની હતી.આમ, જ્યારે બંને આરોપી ૩૦ થી ૩૫ વર્ષની વય જૂથના છે, ત્યારે ડમીઝની ઉંમર ૨૧ થી ૫૧ વર્ષની વચ્ચે છે.

૨૦. આ તબક્કે, પરીક્ષણ ઓળખ પરેડના પાસા પર અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા કેટલાક નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપી શકાય છે.એન. જે. સૂરજ વિરુદ્ધ રાજ્ય કે જેનું પ્રતિનિધિત્વ પોલીસ નિરીક્ષક

(ઉપરોક્ત) દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું તેમાં અપીલકર્તાને પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો જ્યાં સાક્ષીઓએ અપીલકર્તાની ઓળખ કરી હોવાનું કહેવાયું હતું, પરંતુ તેમના પુરાવામાં તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ યોજતા પહેલા આરોપીનો ફોટો તેમને બતાવવામાં આવ્યો હતો.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સાક્ષીઓને આરોપીનો ફોટો બતાવવામાં આવ્યો હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડમાં તેમની ઓળખ અર્થહીન બની જાય છે અને તેના પર કોઈ આધાર રાખી શકાતો નથી.

૨૦.૧ વિજયન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડમાં કહેવાતી ઓળખ સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા યોગ્ય રીતે નકારી કાઢવામાં આવી હતી કારણ કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ હાથ ધરવામાં આવી હતી તે તારીખ સુધીમાં માત્ર આરોપીનો ફોટો જ પીડબ્લ્યુ ૩ ને બતાવવામાં આવ્યો હતો અને તમામ સંભાવનાઓમાં પીડબ્લ્યુ ૮ ને બતાવવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ પણ તમામ સ્થાનિક અખબારોમાં પણ ફોટોગ્રાફ પહેલેથી જ છાપવામાં આવ્યો હતો.અદાલતનો મત હતો કે આવા સંજોગોમાં, સેશન્સ જજ યોગ્ય નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા કે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ એક પ્રહસન સિવાય બીજું કંઈ નથી અને તેના પર વિશ્વાસ કરી શકાતો નથી.

૨૦.૨ *વિન્દ્ર ઉર્ફે રવિ બંસી ગૌહર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય* (ઉપરોક્ત) કેસમાં, અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે આ ઓળખ પરેડ દ્વારા જ તપાસ એજન્સીએ એ નક્કી કરવું જરૂરી છે કે જે વ્યક્તિઓએ ગુનો કર્યો હોવાની તેમને શંકા છે તે વાસ્તવિક ગુનેગારો છે કે કેમ-અને શંકાસ્પદો અથવા તેમના ફોટોગ્રાફ્સ બતાવીને નહીં. ઓળખ પરેડનો એવો હેતુ હોવાથી, તપાસ એજન્સીએ ટીઆઈ પરેડમાં મૂકવાનો ઇરાદો ધરાવતા શંકાસ્પદોના ફોટોગ્રાફ્સ બતાવીને તેને હાસ્યાસ્પદ બનાવ્યું હતું.

૨૦.૩ *ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ સંજય ઠકરાન* (ઉપરોક્ત) કેસમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે જ્યાં સુધી એ-૧ના કેસની વાત છે, જે તે સમયે લગભગ ૩૮ વર્ષની હતી, તેમાંથી ૫ ડમી વ્યક્તિઓ ૨૩-૨૭ વય જૂથની હતી અને અન્ય ડમી ૪૦ વર્ષની હતી. તેથી, પરીક્ષણ ઓળખની નિષ્પક્ષતા અંગે ગંભીર શંકા છે.

૨૧. આમ, જ્યાં આરોપીઓને વ્યક્તિગત રીતે અથવા તેમના ફોટોગ્રાફ્સ સાક્ષીને પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ પહેલાં બતાવવામાં આવ્યા હતા, ત્યાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે આવી પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ એક પ્રહસન છે. વધુમાં, જ્યાં ડમી વ્યક્તિઓ આરોપી કરતાં અલગ વય જૂથની હતી, જેની ઓળખ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, ત્યાં પરીક્ષણ ઓળખની નિષ્પક્ષતા પર ગંભીર શંકા કરવામાં આવી છે.

૨૨. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં વર્તમાન કેસની હકીકતોની તપાસ કરતા, પીડબ્લ્યુ-૧૮ રજકમિયા રસૂલમિયાની જુબાની પરથી, તે સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવે છે કે પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ પહેલા, જ્યારે આરોપીઓને પોલીસ દ્વારા પકડવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે તેમને આરોપીની ઓળખ કરવાના હેતુથી પોલીસ સ્ટેશનમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા.આ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ સાક્ષીના કહેવા પર સમગ્ર ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડ, જેને ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડ પહેલા આરોપી બતાવવામાં આવ્યો હતો, તે હાસ્યાસ્પદ છે.તેથી, આવી ઓળખ પરેડને કોઈ મહત્વ આપી શકાય નહીં.વધુમાં, અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, બે આરોપીઓના સંદર્ભમાં એક સામાન્ય પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ હાથ ધરવામાં આવી હતી, જોકે ધોરણ દરેક આરોપી માટે અલગ પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ હાથ ધરવાનું છે.આ બાબતનું બીજું નોંધપાત્ર પાસું એ છે કે આરોપીની ઉંમર ૨૫ થી ૩૦ વર્ષની વચ્ચે હતી, જ્યારે કુલ મળીને ૨૧ થી ૫૧ વર્ષની વય જૂથમાં નવ ડમી મૂકવામાં આવી હતી, અને નવ ડમીમાંથી છ ૩૫ વર્ષથી વધુ ઉંમરના હતા, જે પરીક્ષણ ઓળખ પરેડની નિષ્પક્ષતા અંગે ગંભીર શંકા પેદા કરે છે.

૨૩. એ નોંધવું જોઈએ કે પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા તેમજ પીડબ્લ્યુ-૧૮ રજાકમિયા રસૂલમિયાએ તેમની જુબાનીમાં કોઈ પણ આરોપીનું

વર્ણન કર્યું નથી.પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલિફાએ અમુક હદ સુધી આરોપીનું વર્ણન એમ કહીને કર્યું છે કે એક વ્યક્તિ પાતળી હતી અને તેના વાળ ઓછા હતા અને બીજી વ્યક્તિ જાડી હતી.જ્યાં સુધી પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા અને પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસૂલમિયાની વાત છે, તેઓ આરોપીઓને તેમના નામથી ઓળખતા ન હતા, ન તો તેઓ તેમને વ્યક્તિગત રીતે ઓળખતા હતા.પીડબ્લ્યુ-૧૫ અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ એ અદાલત સમક્ષ પ્રથમ વખત આરોપીઓની ઓળખ કરી છે અને પીડબ્લ્યુ-૧૮ એ અગાઉ અહીં ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ બનાવટી પરીક્ષણ ઓળખમાં તેમની ઓળખ કરી હતી.

૨૪. સુપ્રીમ કોર્ટે, *રાજેશ ગોવિંદ જાગેશા વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (ઉપરોક્ત)* કેસમાં ચુકાદો આપ્યો છે કે જો આરોપી ઓળખાય છે અથવા ફરિયાદમાં પૂરતું વર્ણન કરવામાં આવ્યું હોય તો તેની સંડોવણી અંગે કોર્ટના મનમાં કોઈ શંકા ન રહે તો પરીક્ષણ ઓળખની ગેરહાજરી જીવલેણ ન હોઈ શકે.ઘટના પછી તરત જ આરોપી વ્યક્તિની સ્થળ પર ધરપકડ કરવામાં આવે તેવા કિસ્સામાં આવી પેરેડની જરૂર ન પડી શકે.ટ્રાયલમાં પ્રથમ વખત આરોપી વ્યક્તિની ઓળખ કરવાના પુરાવા તેના સ્વભાવથી જ છે, સ્વાભાવિક રીતે નબળા પાત્રના છે.*સુરેન્દ્ર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય (ઉપરોક્ત)* કેસમાં, અદાલતે શોધી કાઢ્યું હતું કે ખૂબ જ અનિશ્ચિત પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ફરિયાદી પક્ષે

અપીલકર્તાઓને ઓળખ પરેડ સમક્ષ મૂકવાની ફરજ પડી હોત.અહીં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ, જ્યાં સુધી પીડબ્લ્યુ ૧૫ અને ૧૬ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અપીલકર્તાઓને ઓળખ પરેડ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા અને તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે બંને અપીલકર્તાઓને સુનાવણી દરમિયાન પ્રથમ વખત કોર્ટમાં ઉપરોક્ત સાક્ષીઓ દ્વારા ઓળખવામાં આવ્યા હતા.આમ, આવી ઓળખ સ્વાભાવિક રીતે નબળા પાત્રની હોય છે.આ ઉપરાંત, જ્યારે પીડબ્લ્યુ-૧૮ ને પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ માટે બોલાવવામાં આવ્યા ત્યારે આરોપીઓને બંને સાક્ષીઓને બતાવવામાં આવ્યા હતા તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને અદાલતમાં ઓળખને ધ્યાનમાં લેતા, આવી ઓળખ તમામ મહત્વ ગુમાવે છે.

૨૫. જ્યાં સુધી મૃતક સલીમના મોતને હત્યાનું મોત ગણવાની વાત છે, ત્યાં સુધી આ સંબંધમાં કોઈ વિવાદ નથી.પીડબ્લ્યુ-૧ ડૉ. રાજેન્દ્રસિંહ કકુભા ઝાલા, તબીબી અધિકારી કે જેમણે મૃતકના મૃતદેહનું શબપરીક્ષણ કર્યું છે, તેમણે જુબાની આપી છે કે મૃતકના બંને હાથ દોરીથી બંધાયેલા હતા અને ગરદન પર અસ્થિબંધનનું નિશાન હતું.મૃત્યુનું કારણ પોસ્ટમોર્ટમના ચોવીસ કલાક પહેલા થયું હતું અને મૃત્યુનું કારણ ગળું દબાવીને શ્વાસ રૂંધાઈ જવાને કારણે કાર્ડિયો-રેસ્પિરેટરી અરેસ્ટ હતું.આમ, મૃતકનું મૃત્યુ ગળું દબાવીને કરવામાં આવ્યું હોવાથી, મૃત્યુ એક હત્યાનું હતું તે હકીકતને વિવાદિત કરી શકાતી નથી.

૨૬. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, જેમ કે અહીં ઉપર નોંધ્યું છે તેમ, જ્યારે પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલિફાને પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસૂલમિયા સાથે પેટલાદ ખાતે મામલાતદારની કચેરીમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા, તે સમયે જ્યારે પીડબ્લ્યુ-૧૮ રઝાકમિયા રસૂલમિયા દ્વારા પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ યોજવાની હતી, ત્યારે પીડબ્લ્યુ-૧૫ ફારુખભાઈ યુસુફભાઈ વોરા અને પીડબ્લ્યુ-૧૬ કાસામભાઈ સુલેમાનભાઈ ખલિફા દ્વારા કોઈ પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ યોજવામાં આવી ન હતી.જો કે, તે સમયે બંને આરોપીઓને આ સાક્ષીઓને બતાવવામાં આવ્યા હતા.જ્યારે આ બંને સાક્ષીઓને પેટલાદ ખાતે મામલાતદારની કચેરીમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે તેમના દ્વારા કોઈ પરીક્ષણ ઓળખ પરેડ કેમ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી, જે તપાસની નિષ્પક્ષતા અંગે ગંભીર શંકા ઉભી કરે છે તે અંગે ફરિયાદી પક્ષ સ્પષ્ટતા કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.આ સંજોગોમાં, સાક્ષીઓ દ્વારા અદાલત સમક્ષ પ્રથમ વખત આરોપીની ઓળખ કરવાથી વિશ્વાસ પેદા થતો નથી.તેથી, "છેલ્લે એકસાથે જોવામાં આવ્યું" નો સિદ્ધાંત, અહીં ઉપર ઉદ્દેખિત સંજોગોના પ્રકાશમાં ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા યોગ્ય રીતે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાતું નથી.

૨૭. અન્ય પુરાવા જે ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે તે વિવિધ પંચનામાના સ્વરૂપમાં છે, જેમાં આરોપીના કહેવા પર વિવિધ વસૂલાત કરવામાં

આવી હોવાનું કહેવાય છે.પીડબ્લ્યુ-૨ ગોરધનભાઈ દહિયાભાઈ પરમારની આંક-૨૯ ખાતે પંચનામા આંક-૨૨ના પંચ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી છે, જે સૂચવે છે કે તપાસ ૧૧ વચ્ચે હાથ ધરવામાં આવી હતી:૧૫ ૧૨ સુધી:૦૦ ૨૦.૧૦.૨૦૦૯ પર કલાકો.પી. ડબલ્યુ.-૪ મુકેશભાઈ કાયરાભાઈ ચુનારાની તાપી હોટેલ નજીક મળી આવેલા બોલેરોના વાહનના પંચનામા પ્રદર્શન-૩૬ના સાક્ષી તરીકે આંક-૩૫ ખાતે તપાસ કરવામાં આવી છે.આ સાક્ષીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.પી. ડબલ્યુ.-૫ ભીમાભાઈ ફોજાજી વણઝારાની પંચનામા પ્રદર્શન-૩૬ના બીજા પંચ તરીકે પ્રદર્શન-૩૭માં તપાસ કરવામાં આવી છે.તેણે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.પંચનામા આંક-૩૬ના અવલોકનમાં જાણવા મળ્યું છે કે ડ્રાઈવરની બાજુના સ્ટીયરિંગની નીચે, ભૂરા રંગના જૂતા (મોજડી) હતા, સીટ કવર પર લોહીના ડાઘા અને ડ્રાઈવરની બાજુ પર સાદડી મળી આવી હતી.ડ્રાઈવર સીટની પાછળની બાજુએ લોહીથી રંગાયેલા કપડાના ટુકડા તેમજ લોહીથી રંગાયેલી દોરી મળી આવી હતી.ઉક્ત વાહનમાંથી, એફએસએલ અધિકારી શ્રી ત્રિવેદીએ ડ્રાઈવરની સીટની પાછળની બાજુથી લોહીથી રંગાયેલા કપડાના ટુકડા તેમજ ડ્રાઈવરની સીટની બાજુના સીટમાંથી લોહીથી રંગાયેલા કપડા તેમજ લોહીના ડાઘા સાથેની દોરી લીધી હતી.એવું લાગે છે કે મોજડી નમૂના તરીકે લેવામાં આવી નથી.

૨૮. પીડબ્લ્યુ-૬ સફાવતખાન બસીરખાન પઠાણ એ પંચનામા પ્રદર્શન-૪૧નો પંચ છે, જે રઝાકમિયા દ્વારા ઉત્પાદિત મોબાઈલ ફોનનો પંચનામા છે.રઝાકમિયાએ પોતાની જુબાનીમાં જુબાની આપી છે કે તેણે તેના મોબાઈલ ફોનથી આરોપીના ફોટોગ્રાફ્સ લીધા હતા; જો કે, એવું લાગે છે કે આવા ફોટોગ્રાફ્સ જોઈ શકાતા નથી, અને તેથી, તેના મોબાઈલ ફોનમાંથી આવા કોઈ ફોટોગ્રાફ્સ મળી આવ્યા નથી.

૨૯. પીડબ્લ્યુ-૭ પ્રવીણભાઈ ફકીરભાઈ પટેલનો ધરપકડ પંચનામાના સાક્ષી તરીકે તેમજ મૃતકનો મોબાઈલ ફોન મેળવવા માટે આંક-૪૫ ખાતે તપાસ કરવામાં આવી છે.પંચનામાને પ્રદર્શન-૪૬ તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું છે.સાક્ષીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.એ નોંધવું જોઈએ કે સાક્ષીએ પંચનામાની સામગ્રીને સાબિત કરી નથી, તેમ છતાં તેનું પ્રદર્શન કરવામાં આવ્યું છે.

૩૦. પીડબ્લ્યુ-૮ મુસ્તાકભાઈ ગુલમભાઈ વોરા પંચનામા પ્રદર્શન-૪૬નો બીજો પંચ છે.તેણે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.પંચનામા પ્રદર્શન-૪૬, જોકે, તપાસ અધિકારી, પીડબ્લ્યુ-૨૪ ચંદનસિંહ નારનસિંહ રાજપૂતની જુબાની દ્વારા સાબિત થયું છે, જેમની આંક-૧૩૭માં તપાસ કરવામાં આવી છે.તેમણે જુબાની આપી છે કે

આરોપી અંગે તપાસ કરતી વખતે જાણવા મળ્યું હતું કે મૃતકનો મોબાઈલ ફોન પણ ગાયબ હતો.તેના આધારે તેમણે તપાસ હાથ ધરી હતી.માહિતીના આધારે મૃતક સાથે વાહનમાં ગયેલા લોકોની ૩.૧૧.૨૦૦૯ પર પંચોની હાજરીમાં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, જેમાંથી એક કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈ વસાવા અને બીજો સોમાભાઈ ઉર્ફે ઘનશ્યામ જગભાઈ હતો.સાક્ષીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે પંચોની હાજરીમાં કલ્પેશ પાસેથી નોકિયા ૬૦૨૦ મોડલનો ફોન મળી આવ્યો હતો અને આઈએમઈઆઈ નંબર તેમજ તેનો કાર્ડ નંબર મૃતક સલીમમિયા ભીખુમિયાનો હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.

૩૧. પંચનામા પ્રદર્શન-જડના અવલોકન પરથી જાણવા મળે છે કે આ જ બાબત એક માહિતી આપનાર પાસેથી અજ્ઞાત વ્યક્તિઓ વિશે મળેલી માહિતીનો ઉલ્લેખ કરે છે જેમણે હત્યા કરી હતી અને તેઓ આનંદ એગ્રીકલ્ચરની મુલાકાત લેવા જઈ રહ્યા હતા અને જેમ જેમ તેમની ધરપકડ થવાની હતી તેમ તેમ તેઓ પંચ તરીકે કામ કરવાની ઈચ્છા દર્શાવતા હતા.તદનુસાર, પંચો અને પોલીસ કર્મચારીઓ આનંદ બોરસદ ક્રોસ રોડ પર આવ્યા અને ત્યાં ઊભા હતા.બાતમીદારના સંકેત પર, આરોપીઓને સ્થળ પર પકડી લેવામાં આવ્યા હતા અને તેમનું નામ પૂછવા પર, એક કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈ વસાવા અને બીજો સોમા ઉર્ફે ઘનશ્યામ ઉર્ફે સંજય જગભાઈ પરમાર હતો.કલ્પેશભાઈ પાસેથી

આઈએમઆઈ નં.૩૫૭૯૩૭૦૦૭૨૬૨૨૬૬ ધરાવતો મોબાઈલ ફોન મળી આવ્યો હતો, જે બોલેરોના ડ્રાઈવરનો હતો.

૩૨. અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, પંચ સાક્ષીઓમાંથી કોઈએ પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેમને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. ધરપકડ પંચનામા દર્શાવે છે કે ગુપ્ત માહિતીના આધારે આરોપીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. જો તે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ છે કે મૃતકના મોબાઈલ ફોનના આઈએમઆઈ નંબરના આધારે આરોપીઓને શોધી કાઢવામાં આવ્યા હતા, તો તે સમજવું મુશ્કેલ છે કે ગુપ્ત માહિતી આપનાર આરોપી કોણ હતા તે કેવી રીતે જાણતો હતો અને આરોપીઓને નિર્દેશ કરી શકતો હતો. મોબાઈલ ફોનના આઈએમઆઈ નંબરના આધારે આરોપીઓની ધરપકડ વિશેની સમગ્ર વાર્તા, પંચનામા પ્રદર્શન-૪૬ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે, તેથી, આત્મવિશ્વાસને પ્રેરિત કરતું નથી અને જે રીતે આરોપીઓની ઓળખ કરવામાં આવી હતી તે વિશે ગંભીર શંકા પેદા કરે છે.

૩૩. પીડબ્લ્યુ-૧૧ બુધભાઈ શિવાભાઈ વાઘેલાની પંચ સાક્ષી તરીકે આંક-૫૦ ખાતે તપાસ કરવામાં આવી છે. આ સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે ૪.૧૧.૨૦૦૯ પર તેને સવારે ૯ વાગ્યે મહેલવ પોલીસ સ્ટેશનમાં બોલાવવામાં આવ્યો હતો અને તેની સાથે બીજો પંચ દહ્યાભાઈ હતો. જ્યારે તે પોલીસ સ્ટેશન ગયો ત્યારે

ત્યાં અન્ય પોલીસકર્મીઓ અને અન્ય બે વ્યક્તિઓ હતા.ત્યાં બે આરોપી હતા, એક સોમાભાઈ અને બીજો કલ્પેશ હતો.આરોપીઓએ જાણ કરી હતી કે તેઓ તે જગ્યા બતાવશે જ્યાં તેમણે મોજડી અને શર્ટ છુપાવી હતી.ત્યાંથી તેઓ આરોપીઓની સાથે પોલીસ અને પંચો સાથે સરકારી વાહનમાં ગયા હતા.સાક્ષીએ લીધેલા માર્ગ અંગે જુબાની આપી છે અને કહ્યું છે કે જ્યારે તેઓ સિવિલ હોસ્પિટલ નજીક ખેડા બસ સ્ટેન્ડ નજીક પહોંચ્યા જ્યાં રિક્ષા સ્ટેન્ડ જેવું કંઈક હતું, ત્યારે આરોપીઓએ જાણ કરી કે તેઓએ ત્યાંથી જીપ ભાડે લીધી હતી અને તેઓ રસ્તો બતાવી રહ્યા હતા અને તેઓ તેમને નડિયાદ થઈને વલાસન લઈ ગયા જ્યાં એક નહેર હતી અને તેમને તે જગ્યા બતાવી હતી અને ત્યાં બનેલી ઘટના વિશે માહિતી આપી હતી.ત્યારબાદ, તેઓ તેમને વલાસન થઈને અને રવિપુરા ચોકડી થઈને મોરાદવાલા રોડ થઈને આગળ લઈ ગયા અને આગળ જતાં, ત્યાં એક વડનું ઝાડ હતું અને વડના ઝાડની બાજુમાં ત્રિકોણાકાર આકારની કચરો જમીન હતી અને આરોપીઓએ તેમને ત્યાં કરેલા કૃત્યો વિશે જાણ કરી હતી.ત્યારબાદ વાહનને વડોદરા રોડ પર રોકવામાં આવ્યું હતું અને તેઓએ તે જગ્યા બતાવી હતી જ્યાં મોજડી અને શર્ટ છુપાવવામાં આવ્યા હતા.મોજડીનો રંગ ભુરો હતો અને શર્ટનો રંગ વાદળી હતો.તેમની હાજરીમાં મોજડી અને શર્ટ જપ્ત કરીને સીલ કરવામાં આવ્યા હતા.સ્લિપને પ્રદર્શન-૫૧ અને પર તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવી છે, અને પંચનામાને પ્રદર્શન-૫૩ તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું છે.

૩૩.૧ સાક્ષીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે ૫.૧૧.૨૦૦૯ પર પોલીસે તેને સવારે પંચ તરીકે કામ કરવા માટે બોલાવ્યો હતો અને તે જાણતો નથી કે બીજો પંચ કોણ હતો.સાક્ષીએ જુબાની આપી છે કે તેઓ સરકારી વાહનમાં ગયા હતા અને તેઓ ક્યાં ગયા હતા તે સ્થળ યાદ નથી.તેને યાદ નથી કે હથિયારોનો કોઈ પંચનામા બતાવવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, પરંતુ કહે છે કે જો તે વસ્તુ તેને બતાવવામાં આવે તો તે તેને ઓળખી શકે છે.સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે એવું કંઈ થયું નથી કે હથિયારો સિવાય બીજું કંઈ જમ કરવામાં આવ્યું હોય.સાક્ષીએ પંચનામાના નિશાન ૯/૪૦ પર તેની સહીની ઓળખ કરી છે, જે પ્રદર્શન-૫૪ તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવી છે.

૩૩.૨ ત્યારબાદ, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે એવું બન્યું છે કે ૫.૧૧.૨૦૦૯ પર તેઓ શિનાલા ગામ તરફ ગયા હતા, જ્યાં એક ઘર હતું.તેને ખબર નથી કે ત્યાં કોણ રહેતું હતું.મોબાઈલ ફોનનું સિમકાર્ડ કાપીને ફેંકી દેવામાં આવ્યું હતું, અડધા સિમકાર્ડ ઘરના પ્રવેશદ્વાર પરથી મળી આવ્યું હતું અને તેના ત્રણ ટુકડા પણ મળી આવ્યા હતા.ત્યારબાદ આરોપીએ તે જગ્યા તરફ ધ્યાન દોર્યું જ્યાં પાકીટ ફેંકવામાં આવ્યું હતું અને તેને રજૂ કર્યું હતું, ત્યારબાદ તેને જમ કરવામાં આવ્યું હતું.સાક્ષીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે આરોપીએ લોહીના ડાઘવાળા કપડાં રજૂ કર્યા હતા.

૩૩.૩ તેની ઉલટ તપાસમાં જાણવા મળ્યું છે કે જ્યારે પોલીસ તેને બોલાવવા આવી ત્યારે તે ગામના ચોક પર ઊભો હતો અને બીજા દિવસે જ્યારે પોલીસે તેને બોલાવ્યો ત્યારે તે કેબિનમાં ઊભો હતો.એ નોંધવું જોઈએ કે આ સાક્ષીએ સતત બે દિવસ પંચ તરીકે કામ કર્યું છે., ૪.૧૧.૨૦૦૯ અને ૫.૧૧.૨૦૦૯ પર.૪.૧૧.૨૦૦૯ પર, પંચનામા પ્રદર્શન-૫૪ દોરવામાં આવ્યું અને ૫.૧૧.૨૦૦૯ પર, પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩ બનાવવામાં આવ્યું.તે વિચિત્ર છે કે એક જ વ્યક્તિને બે અલગ અલગ જગ્યાએથી સતત બે દિવસ સુધી પંચ તરીકે બોલાવવામાં આવે છે.બીજો પંચ પણ એ જ છે.તેથી, તે શક્ય નથી કે સંયોગથી, તે જ બે વ્યક્તિઓ જુદી જુદી જગ્યાએથી મળી આવ્યા હતા અને તેમને પંચ તરીકે કામ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.આમ, એવું લાગે છે કે બંને પંચ સાક્ષીઓ પસંદ કરેલા સાક્ષીઓ છે અને સંપૂર્ણપણે અલગ પંચનામા દોરવા માટે એક જ સાક્ષીઓને સતત બે દિવસ શા માટે પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યા છે તે અંગે કંઈપણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું નથી.

૩૪. પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩ના અવલોકનથી જાણવા મળે છે કે તેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપીએ તેના હાથથી હાવભાવ દ્વારા કેટલીક બાબતો દર્શાવી હતી.એક સંદર્ભ છે કે આરોપી કલ્પેશ દશરથ ગામ નજીક રસ્તાની બાજુમાં ગટરની નજીક ઝાડીઓ દર્શાવે છે, જ્યાંથી તેણે મૃતકની મોજડી અને શર્ટ બહાર

કાઢી હતી અને આરોપી નંબર ૧ સોમાભાઈએ તેના હાથથી સંકેત આપ્યો હતો અને તે જગ્યા બતાવી હતી જ્યાં બોલેરોની જીપ પાર્ક કરવામાં આવી હતી.જ્યાં સુધી પંચનામા પ્રદર્શન-પજની વાત છે, તેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપીઓએ મૃતકનું પાકીટ, સિમ કાર્ડ અને ગુના સમયે તેમના દ્વારા પહેરવામાં આવેલા કપડાં ક્યાં છુપાવ્યા હતા તે બતાવવા માટે તેમની સંમતિ આપી હતી.એવું પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે મૃતકના પાકીટ અને સિમ કાર્ડ અને ગુનાના સમયે તેમના દ્વારા પહેરવામાં આવતા કપડાં વિશે પૂછવા પર, તેઓએ સ્થળ બતાવવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી છે.પંચ સાક્ષીઓની જુબાની તેમજ પંચનામામાંથી આંક-૫૩ અને આંક-૫૪ પરથી એવું કંઈ દેખાતું નથી કે આરોપીએ કોઈ કબૂલાત કરી હોય કે કોઈ માહિતી જાહેર કરી હોય.જે નોંધવામાં આવ્યું છે તે એ છે કે તેમને પાકીટ, સિમ કાર્ડ અને ગુનામાં ઉપયોગમાં લેવાતા કપડાં વિશે પૂછ્યા પછી, તેઓએ સ્થળ બતાવવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી.જ્યાં સુધી મોજડી અને શર્ટની વસૂલાતની વાત છે, તો તે દશરથ ગામ નજીક રસ્તા પર ખુદ્દી જગ્યામાંથી મળી આવ્યા છે.

૩૫. આ તબક્કે, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ લાગુ કરવાના સંદર્ભમાં સુપ્રીમ કોર્ટના કેટલાક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય હોઈ શકે છે.

૩૬. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ દામુ પુત્ર ગોપીનાથ શિંદે અને અન્યો, (૨૦૦૦) ૬ એસ. સી. સી. ૨૬૯ કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭માં સમાવિષ્ટ મૂળભૂત વિચાર એ અનુગામી ઘટનાઓ દ્વારા સમર્થનનો સિદ્ધાંત છે.આ સિદ્ધાંત એ સિદ્ધાંત પર આધારિત છે કે જો કોઈ કેદી પાસેથી મેળવેલી કોઈપણ માહિતીના આધારે કરવામાં આવેલી શોધમાં કોઈ હકીકત મળી આવે, તો આવી શોધ એ બાંધધરી છે કે કેદી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી સાચી છે.આ માહિતી કબૂલાત અથવા બિન-ઉશ્કેરણીજનક હોઈ શકે છે, પરંતુ જો તે કોઈ હકીકતની શોધમાં પરિણમે છે, તો તે વિશ્વસનીય માહિતી બની જાય છે.આથી, વિધાનસભાએ સ્વીકાર્ય ભાગને લઘુત્તમ સુધી મર્યાદિત કરીને આવી માહિતીનો પુરાવા તરીકે ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપી હતી.હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે વસ્તુની પુનઃપ્રાપ્તિ એ વિભાગમાં કલ્પના કરવામાં આવી છે તે હકીકતની શોધ નથી.

૩૬.૧ મધુ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૨૦૧૨) ૨ એસ. સી. સી. ૩૯૯ માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કબૂલાતના નિવેદનોની સુસંગતતા આરોપી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતીના આધારે તથ્યોની શોધ પર આધારિત હશે.જો આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા કબૂલાતના નિવેદનના આધારે કોઈ નવી હકીકતો મળી આવી હોય, તો તે સુસંગત રહેશે.જો નહીં, તો આરોપી વિરુદ્ધ કબૂલાતનું નિવેદન સાબિત કરી શકાતું નથી, જેનાથી આરોપીને નુકસાન થાય છે.ઈન્ડ્ર

દલાલ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૫) ૧૧ એસ. સી. સી. ૩૧ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૨૭ એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૨૫ અને ૨૬ની જોગવાઈના સ્વરૂપમાં છે. તે સ્પષ્ટ કરે છે કે આવી ઘણી માહિતી જે કોઈ પણ ગુનાના આરોપી વ્યક્તિ પાસેથી પોલીસ અધિકારીની કસ્ટડીમાં પ્રાપ્ત થાય છે, જેણે કોઈ પણ હકીકતની શોધ કરી છે, તેનો ઉપયોગ આરોપી સામે થઈ શકે છે. આપવામાં આવેલી આવી માહિતી શોધાયેલ હકીકત સાથે સ્પષ્ટ રીતે સંબંધિત હોવી જોઈએ. **પવન કુમાર ઉર્ફે મોનુ મિતલ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૧૫) ૭ એસ. સી. સી. ૧૪૮** કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ કલ્પના કરાયેલ "શોધાયેલ હકીકત" એ સ્થળને આવરી લે છે જ્યાંથી વસ્તુ રજૂ કરવામાં આવી હતી, આરોપીનું તેના વિશેનું જ્ઞાન, પરંતુ આપવામાં આવેલી માહિતી તે અસર સાથે સ્પષ્ટ રીતે સંબંધિત હોવી જોઈએ. **રાજા ઉર્ફે રાજિન્દર વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૫) ૧૧ એસ. સી. સી. ૪૩** કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે જો કોઈ આરોપી તેની પાસેથી પ્રાપ્ત માહિતીના પરિણામે તથ્યની શોધ સાથે સંબંધિત નિવેદન આપે તો તે સ્વીકાર્ય છે. નિવેદનના બાકીના ભાગને અસ્વીકાર્ય ગણવો પડશે.

૩૭. ઉપરોક્ત નિર્ણયોના પ્રકાશમાં વર્તમાન કેસની હકીકતોની તપાસ કરતા પંચ સાક્ષીઓની જુબાની પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩ અને પ્રદર્શન-૫૪ સાથે

સુસંગત નથી.જ્યારે પીડબ્લ્યુ-૧૧એ તેની જુબાનીમાં કહ્યું છે કે આરોપીઓએ તેને જાણ કરી હતી કે તેઓ તે જગ્યા બતાવવા માંગે છે જ્યાં મોજડી અને શર્ટ છુપાવવામાં આવી હતી, પંચનામા અન્યથા જણાવે છે.પંચનામામાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપીઓને મૃતકની શર્ટ અને મોજડી ક્યાં છુપાવવામાં આવી હતી તે પૂછવા પર, તેઓએ તે જ બતાવવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી.સાક્ષીઓની જુબાની તેમજ પ્રદર્શન-૫૩ અને પ્રદર્શન-૫૪ પંચનામાને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું સૂચવવા માટે કંઈ નથી કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ કોઈ પણ આરોપી દ્વારા કોઈ કબૂલાત નિવેદન અથવા કોઈ માહિતી આપવામાં આવી હતી. અહીં ઉપર નોંધ્યા મુજબ, પુરાવાની કલમ ૨૭ ત્યારે જ લાગુ પડે છે જ્યારે કબૂલાત નિવેદન કેટલીક નવી હકીકતોની શોધ તરફ દોરી જાય.દેખીતી રીતે, તેથી, કબૂલાતનું નિવેદન કોઈ નવી હકીકતની શોધ પહેલાં હોવું જોઈએ.વર્તમાન કેસમાં, કોઈ કબૂલાત નિવેદન નથી અને આરોપીના કહેવા પર માત્ર વસ્તુઓ મળી આવી છે.તેથી, વર્તમાન કેસમાં, માત્ર વસ્તુઓની શોધ છે અને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ કલ્પના કરાયેલ હકીકતની કોઈ શોધ નથી.

૩૮. વધુમાં, પંચ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જે સિમ કાર્ડના ટુકડા ફેંકવામાં આવ્યા હતા, તે ઘરના પ્રવેશદ્વાર પરથી મળી આવ્યા હતા, પંચનામા પ્રદર્શન-૫૪માં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપીએ કહ્યું હતું કે તે દરવાજા પર ઊભો હતો અને

મોબાઈલ ફોનના સિમ કાર્ડના ટુકડા ફેંકી દીધા હતા અને સ્થળ તરફ સંકેત આપ્યો હતો અને સ્થળ પર જોઈને, ઘરનો સળગેલો કચરો અને લાકડાના નાના ટુકડાઓ પડ્યા હતા અને કચરો સૂક્ષ્મતાથી જોયા પછી, સિમ કાર્ડનો પહેલો અડધો ટુકડો મળી આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ, આખો કચરો દૂર કર્યા પછી, સિમ કાર્ડના બે ટુકડા મળી આવ્યા હતા, જેમાં મોટા પર હતા. ભાગ, તે ૮૯૯૧૦ ૫૪૦૭૦ ૧૫૩૩૨ ૪૧૫ લખવામાં આવ્યું હતું અને એક ભાગની પાછળની બાજુએ, તે 'હય' લખવામાં આવ્યું હતું. વધુમાં એ નોંધવું જોઈએ કે પંચનામાની સામગ્રી સાક્ષીને વાંચી સંભળાવવામાં આવી નથી અને તેથી તેની સામગ્રી સાબિત થતી નથી. પંચનામામાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે મૃતકનું ડ્રાઈવિંગ લાઈસન્સ વૉલેટમાં મળી આવ્યું હતું જે આરોપીના કહેવા પર મળી આવ્યું હતું, પંચે વૉલેટમાં ડ્રાઈવિંગ લાઈસન્સ મળી આવ્યું હોવાનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી.

૩૯. વિદ્વાન સરકારી વકીલ દ્વારા પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૮ની જોગવાઈઓ પર મજબૂત નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે જે જણાવે છે કે કોઈપણ હકીકત સુસંગત છે જે મુદ્દા અથવા સંબંધિત હકીકતની કોઈપણ હકીકત માટે હેતુ અથવા તૈયારી દર્શાવે છે અથવા બનાવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો તે વિવિધ સ્થળો તરફ ધ્યાન દોરવાનું આરોપીનું વર્તન પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૮ ની મર્યાદામાં આવશે અને તેથી, આવા વર્તન દ્વારા કરવામાં આવેલી જાહેરાત એક સુસંગત હકીકત છે. તેના સમર્થનમાં,

વિદ્વાન સરકારી વકીલે રાજ્ય (એન. સી. ટી. દિલ્હી) વિરુદ્ધ નવજોત સંધુ ઉરે અફસાન ગુરુ (ઉપરોક્ત) (ફકરા ૨૦૫, ૨૦૬) માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે સંજોગો અંગેના પુરાવા, વધુ સરળ, કે આરોપીએ પોલીસ અધિકારીને નિર્દેશ કર્યો હતો કે, જે સ્થળે ચોરીની વસ્તુઓ અથવા ગુના માટે ઉપયોગમાં લેવાતા હથિયારો છુપાવવામાં આવ્યા હતા, તે કલમ ૮ હેઠળ "વર્તન" તરીકે સ્વીકાર્ય હશે, પછી ભલે આરોપીએ આપેલું નિવેદન આવા વર્તન સાથે સમકાલીન હોય કે પૂર્વવર્તી હોય. તે કલમ ૨૭ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે. અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પેરેડ યોજવી એ તપાસના તબક્કા સાથે સંબંધિત છે અને તે કરવાની ભૂલ હંમેશા સાક્ષીની વિશ્વસનીયતાને અસર કરશે નહીં જે કોર્ટમાં આરોપીની ઓળખ કરે છે.

૪૦. આ અદાલતના અભિપ્રાયમાં, ઉપરોક્ત નિર્ણય વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં, કારણ કે, અહીં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ, પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩ મુજબ આરોપી દ્વારા કોઈ માહિતી આપવામાં આવી ન હતી, જેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપીએ તેના હાથથી હાવભાવ દ્વારા કેટલીક બાબતો દર્શાવી હતી અને જણાવ્યું હતું. આરોપી કલ્પેશભાઈ સોમાભાઈ વસાવાએ દર્શરથ ગામ નજીક રસ્તાની બાજુમાં ગટરની નજીક ઝાડીઓ દર્શાવી હતી, જ્યાંથી તેણે મૃતકની મોજડી અને શર્ટ બહાર કાઢી હતી અને આરોપી નંબર ૧ સોમાભાઈએ

તેના હાથથી સંકેત આપ્યો હતો અને તે જગ્યા બતાવી હતી જ્યાં બોલેરોની જીપ પાર્ક કરવામાં આવી હતી.કોઈને આશ્ચર્ય થાય છે કે કેવી રીતે, તેના હાથથી સંકેત આપીને, આરોપીએ ખુલાસો કર્યો કે તેમની પાસે બોલેરોની જીપ પાર્ક કરવામાં આવી હતી.જ્યાં સુધી મૃતકની મોજડી અને શર્ટની વસૂલાતની વાત છે, આરોપી નંબર ૨ એ ખુદા રસ્તાની બાજુમાં ગટરની નજીક ઝાડીઓ બતાવી અને શર્ટ અને મોજડી બહાર કાઢી હતી.જો કે, આવી પુનઃપ્રાપ્તિ કોઈ પણ માહિતીથી આગળ નથી.તેથી, જે શોધાય છે તે બધી વસ્તુઓ છે, હકીકતો નહીં.તેથી કહેવાતા શોધ પંચનામા પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરતા નથી.

૪૧. પંચનામા આંક-૫૪નો પણ આવો જ કિસ્સો છે, જેમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આરોપીઓએ મૃતકનું પાકીટ જ્યાં છુપાવ્યું હતું તે સ્થળ તેમજ મૃતકના મોબાઈલમાંથી સિમ કાર્ડ અને ગુના સમયે તેમના દ્વારા પહેરવામાં આવેલા કપડાં બતાવવા માટે તેમની સંમતિ આપી હતી.પંચનામામાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે મૃતકના પાકીટ અને સિમ કાર્ડ અને ગુના સમયે તેમના દ્વારા પહેરવામાં આવેલા કપડાં વિશે પૂછ્યા પછી, તેઓએ સ્થળ બતાવવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી છે.પંચ સાક્ષીઓની જુબાની તેમજ પંચનામામાંથી એવું કંઈ જોવા મળતું નથી કે આરોપીએ કોઈ કબૂલાત કરી હતી અથવા કોઈ માહિતી જાહેર કરી હતી.જે નોંધવામાં આવ્યું છે તે એ છે કે અપરાધના સમયે તેમના દ્વારા પહેરવામાં આવતા

પાકીટ અને સિમ કાર્ડ અને કપડાં વિશે પૂછવા પર, તેઓએ સ્થળ બતાવવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી.

જરૂર. જ્યાં સુધી આરોપી વિવિધ સ્થળો તરફ ધ્યાન દોરે છે, એટલે કે., જ્યાં ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો અને જ્યાં બોલેરોની જીપ પાર્ક કરવામાં આવી હતી તે સ્થળની વાત કરીએ તો, આ સ્થળો પોલીસને પહેલેથી જ જાણીતા હતા અને તેથી, આરોપીના કહેવા પર કોઈ નવી હકીકત મળી નથી.આ ઉપરાંત, જ્યારે કથિત શોધ કરવામાં આવી ત્યારે આરોપી પોલીસ કસ્ટડીમાં હતા અને જાહેર કરવામાં આવેલી માહિતીના આધારે કોઈ નવી હકીકત મળી નથી.આરોપીનું નિવેદન, જો કોઈ હોય તો, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ અને ૨૬ દ્વારા સીધી અસર થશે અને પુરાવામાં સ્વીકાર્ય રહેશે નહીં.**મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ દામુ પુત્ર ગોપીનાથ શિંદે અને અન્યો (ઉપરોક્ત)** ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલા ચુકાદા મુજબ, જો કોઈ કેદી પાસેથી મેળવેલી કોઈપણ માહિતીના આધારે કરવામાં આવેલી શોધમાં કોઈ હકીકત મળી આવે, તો આવી શોધ એ બાંધધરી છે કે કેદી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી સાચી છે.આ માહિતી કબૂલાત અથવા બિન-ઉશ્કેરણીજનક હોઈ શકે છે, પરંતુ જો તે કોઈ હકીકતની શોધમાં પરિણમે છે, તો તે વિશ્વસનીય માહિતી બની જાય છે.તેથી, વિધાનસભાએ સ્વીકાર્ય ભાગને લઘુત્તમ સુધી મર્યાદિત કરીને આવી માહિતીનો પુરાવા તરીકે ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપી હતી.અદાલતે એવું માન્યું હતું કે તે સારી રીતે

નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે કોઈ વસ્તુની પુનઃપ્રાપ્તિ એ કલમમાં કલ્પના કરવામાં આવી છે તે હકીકતની શોધ નથી.આમ, જો કોઈ આરોપી વ્યક્તિ નિવેદન આપે અને તેની પાસેથી પ્રાપ્ત માહિતીના પરિણામે હકીકત મળી આવે, તો તેના નિવેદનનો તે ભાગ જે આવી શોધ સાથે સંબંધિત છે તે સ્વીકાર્ય છે.નિવેદનના બાકીના ભાગને અસ્વીકાર્ય ગણવો પડશે.વર્તમાન કેસમાં આરોપી દ્વારા કોઈ માહિતી જાહેર કર્યા વિના આરોપીના કહેવા પર વસ્તુઓ જપ્ત કરવામાં આવી છે.જ્યાં સુધી સ્થળો તરફ ધ્યાન દોરવાની વાત છે, કહેવાતા નિવેદનનો આ ભાગ કોઈ હકીકતની શોધ તરફ દોરી ગયો નથી, તેથી તે પુરાવામાં અસ્વીકાર્ય છે.

૪૩. વધુમાં, જે રીતે પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩ અને પ્રદર્શન-૫૪ તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે, એટલે કે, એક જ પંચાને સતત બે દિવસે બોલાવવામાં આવ્યા છે, જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેઓ પસંદ કરેલા પંચ છે, તે પણ તેની સામગ્રીની સત્યતા અંગે શંકાને જન્મ આપે છે.વધુમાં, પંચ સાક્ષીઓ દ્વારા જે રજૂ કરવામાં આવે છે તે પંચનામામાં જે નોંધવામાં આવ્યું છે તેની સાથે સુસંગત નથી અને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ની જરૂરિયાતો પૂરી થતી નથી, જે પુરાવાને ખૂબ જ નબળો પુરાવો બનાવે છે.

૪૪. જ્યાં સુધી ગુનો કરવાના હેતુની વાત છે, ત્યાં સુધી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે તેનો હેતુ બોલેરોની જીપ લૂંટવાનો હતો.જો કે, જો એવું હોત, તો

આરોપીએ રસ્તાની બાજુમાં જીપ છોડી ન હોત.વધુમાં, જીપને લૂંટવા માટે મૃતકને મારી નાખવાની જરૂર નહોતી.તેથી, ગુનો કરવા માટે કોઈ યોગ્ય હેતુ બહાર આવ્યો નથી.

૪૫. રેકૉર્ડ પર આવેલા એકંદર પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, મૃતકને આરોપી સાથે છેલ્લે જોયો હોવાનો દાવો કરનારા ત્રણ સાક્ષીઓની જુબાની અહીં ઉપર ચર્ચા કરાયેલા કારણોસર અને ખાસ કરીને આરોપીની યોગ્ય ઓળખના અભાવના સંદર્ભમાં વિશ્વસનીય જણાતી નથી.એકવાર "છેલ્લે એકસાથે જોવામાં આવ્યું" નો સિદ્ધાંત પડી જાય, તો અન્ય પુરાવા માત્ર સહાયક પુરાવાના સ્વરૂપમાં હોય છે.જ્યાં સુધી સહાયક પુરાવાઓની વાત છે, જેનો અગાઉ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, ત્યાં સુધી મોટાભાગના પંચનામાઓના પંચાઓએ કાર્યવાહીના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેમને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.તે માત્ર પંચનામા પ્રદર્શન-૫૩ અને પ્રદર્શન-૫૪ છે જે આરોપીઓના કહેવા પર શોધ અને વસૂલાત સાથે સંબંધિત છે જેને પંચો દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે; જો કે, અહીં ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, ઉપરોક્ત પંચનામા વિશ્વસનીય હોવાનું જણાતું નથી.

૪૬. જોકે એ વાત સાચી છે કે જે પંચ પ્રતિકૂળ બને છે, તો પંચનામા તપાસ અધિકારીની જુબાની દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે.જો કે, આ અદાલતના

અભિપ્રાયમાં, જ્યારે અન્ય સહાયક પુરાવા નક્કર અને વિશ્વસનીય હોય, ત્યારે પંચ તેનું સમર્થન ન કરે તો પણ અદાલત તપાસ અધિકારી દ્વારા સાબિત પંચનામાને સ્વીકારી શકે છે.પરંતુ જો આરોપીઓને માત્ર પંચનામાના આધારે જ ફસાવવા હોય, તો આવા પુરાવા નક્કર અને વિશ્વસનીય હોવા જોઈએ અને શંકાની બહાર હોવા જોઈએ.વર્તમાન કેસમાં, જે પંચનામાઓ પર ફરિયાદી પક્ષ મજબૂત આધાર રાખે છે તે મજબૂત અને વિશ્વસનીય પુરાવાના સ્વરૂપમાં નથી.આથી, આવા પંચનામામાં ઉલ્લેખિત સામગ્રીના આધારે જ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.આ સંજોગોમાં, જ્યારે ખૂબ જ વસૂલાત અને શોધો વાજબી શંકાની બહાર સાબિત થતી નથી, ત્યારે આરોપીના કપડાં પર લોહીના ડાઘના તારણોનું કોઈ પરિણામ નથી.વધુમાં, **પ્રકાશ વિ. કર્ણાટક રાજ્ય (ઉપરોક્ત)** માં, જેમાં ફરિયાદી પક્ષે એ સાબિત કરવાની માંગ કરી હતી કે મૃતકનું લોહીનું જૂથ એબી જૂથ હતું અને આરોપીના કપડાં પરના લોહીના ડાઘા પણ તે જ લોહીના જૂથના હતા; અદાલતનો અભિપ્રાય હતો કે આ એવા નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતું નથી કે આરોપીના કપડાં પરના લોહીના ડાઘા મૃતકના હતા.**એમ. પી. વી. ના રાજ્યમાં કૃપારામ (સુપ્રા)**, ત્યાં એક કુહાડી મળી આવી હતી અને પુનઃપ્રાપ્તિ માટેના સાક્ષીઓએ કહ્યું હતું કે તેમને તેના પર લોહીનો એક નાનો ડાઘ મળ્યો હતો.સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અન્યથા પણ, જો સાક્ષીઓના સંદર્ભમાં ફરિયાદી પક્ષનો કેસ સ્વીકાર્ય ન હોય, તો આ વસૂલાત પોતે જ ફરિયાદી પક્ષનો કેસ આગળ નહીં લઈ જાય.**મુસ્તકીમ ઉર્ફે સિરાજુદ્દીન**

વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય (ઉપરોક્ત) કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે મૃતકના કપડા પર જે એબી રક્ત જૂથ જોવા મળ્યું હતું તે પોતે જ અપીલકર્તાના દોષને સ્થાપિત કરતું નથી સિવાય કે તે તેમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા મૃતકની હત્યા સાથે જોડાયેલું હોય. ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા કોઈ પણ સાક્ષી આ હકીકતને સ્થાપિત કરી શક્યા ન હતા. મુસ્તકીમના કહેવા પર મળી આવેલી તલવાર પર મળેલું લોહી પરીક્ષણ માટે પૂરતું ન હતું કારણ કે તે પહેલેથી જ વિખેરાઈ ગયું હતું. અદાલતનો મત હતો કે કોઈપણ રીતે, પછીના ફક્રામાં વિસ્તૃત કારણોને લીધે, મૃતક પર મળેલા લોહીના નિશાન મળી આવેલા હથિયારો પર મળેલા લોહીના નિશાન સાથે મેળ ખાય છે તે હકીકત હકીકતમાં તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકતી નથી કે હત્યામાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત નિર્ણયો વર્તમાન કેસની હકીકતોને સંપૂર્ણપણે લાગુ પડશે.

૪૭. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, એવું કહેવું શક્ય નથી કે ફરિયાદી પક્ષે અપીલકર્તાઓ સામેના આરોપને વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કર્યો છે. સંજોગોના પુરાવા પર આધારિત કેસોમાં, તે સ્થાયી કાયદો છે કે જે સંજોગોમાંથી અપરાધનો નિષ્કર્ષ કાઢવો જોઈએ તે સંજોગો હોવા જોઈએ અથવા હોવા જોઈએ અને માત્ર "સંપૂર્ણ રીતે સ્થાપિત" ન હોવા જોઈએ; આ રીતે સ્થાપિત તથ્યો માત્ર આરોપીના અપરાધની પૂર્વધારણા સાથે સુસંગત હોવા જોઈએ, એટલે કે, તેઓ આરોપી દોષિત છે તે સિવાય અન્ય કોઈ પૂર્વધારણા પર

સમજાવી ન શકાય; સંજોગો નિર્ણાયક પ્રકૃતિ અને વલણના હોવા જોઈએ; તેઓએ સાબિત કરવા સિવાયની દરેક સંભવિત પૂર્વધારણાને બાકાત રાખવી જોઈએ; અને પુરાવાઓની એવી સાંકળ હોવી જોઈએ કે જેથી સુસંગત નિષ્કર્ષ માટે કોઈ વાજબી આધાર ન છોડે. આરોપીની નિર્દોષતા અને તે બતાવવું જોઈએ કે તમામ માનવીય સંભાવનાઓમાં, આ કૃત્ય આરોપી દ્વારા કરવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ.

૪૮. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા સંજોગો નિર્ણાયક પ્રકૃતિ અને વલણના નથી. વધુમાં, ફરિયાદી પક્ષ આરોપીના અપરાધને સ્થાપિત કરવા માટે પુરાવાની સંપૂર્ણ સાંકળ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. આ સંજોગોમાં, વિવાદિત ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને સજાને ટકાવી શકાતી નથી.

૪૯. ઉપરોક્ત કારણોસર, અપીલ સફળ થાય છે અને તે મુજબ તેને મંજૂરી આપવામાં આવે છે. ૨૦૧૦ના સેશન્સ કેસ નં. ૩૪ માં વિદ્વત એડિશનલ સેશન્સ જજ, આનંદ દ્વારા પસાર કરાયેલ વિવાદિત ચુકાદો અને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અને સજા આથી રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તાઓને તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે. જો અન્ય કોઈ કિસ્સામાં જરૂર ન હોય તો તેમને તાત્કાલિક

મુક્ત કરવામાં આવે.ચૂકવેલો દંડ, જો કોઈ હોય તો, તેમને પરત કરવામાં આવશે.

(હર્ષા દેવાની, ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

(એ. એસ. સુપેહિયા, ન્યાયમૂર્તી શ્રી)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.